

BANK VOORUIT!

OP NAAR EEN
HOLEBIVRIENDELIJKE
SCHOOL.

Dit is een uitgave van

Kammerstraat 22, 900 Gent
T 09-223 69 29 | F 09-223 58 21
info@cavaria.be | www.cavaria.be

Deze brochure kwam tot stand met steun van het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming.

Çavaria, november 2009.
Verantwoordelijk uitgever: Y. Aerts, Kammerstraat 22, 9000 Gent

Redactie: Eva Dumon, Katrien Vanleirberghe en Mieke Stessens
Vormgeving: Virginie Soetaert

Met dank aan het team van Çavaria, de werkgroep onderwijs, Wel Jong Niet Hetero, Sensoa en Nathalie De Bleeckere

INHOUD

Colofon	2
Deze map	5
Drie goede redenen om het thema aan te kaarten.....	6

DEEL 1 TIPS VOOR EEN HOLEBIVRIENDELIJKE SCHOOL

1. WERKEN AAN DE SCHOOLCULTUUR	8
Op de ideale school.....	8
Aandachtspunten.....	10
2. STAPPENPLAN VOOR DE LEERKRACHT	12
De ideale leerkracht.....	12
Stap 1: Ken jezelf	13
Stap 2: Bouw kennis op.....	13
Stap 3: Combineer strategieën	13
3. TOT SLOT	16

DEEL 2 METHODIEKEN

INLEIDING	18
EERSTE GRAAD	
1. Blikken en blozen	19
2. De outcast	20
3. Leila vertelt / Senne vertelt	21

TWEEDE GRAAD

1. Stoere homo!	27
2. Schaaap Voorruit!	29
3. Mijn beste vriend is holebi	42

DERDE GRAAD

1. Niet meer, niet minder	45
2. Omgekeerde wereld	47
3. Holebirechten wereldwijd	49

DEEL 3 WERKEN MET BOEK EN FILM

1. BOEK 54

Boek: 'Zij en Haar'

Andere boeken

2. FILM 57

Film: 'Summerstorm'

Docu-film: 'Mijn zus Zahra. Of hoe ik mijn vader probeerde te veranderen in 52 minuten'

Andere films

LINKS 61

DEZE MAP

Een holebivriendelijke school komt iedereen ten goede, niet alleen de holebileerlingen of het holebipersoneel, maar ook alle hetero's die op school 'leven'. Een holebivriendelijke school is een veilige en aangename plek voor iedereen.

Deze map zal je helpen om jouw school holebivriendelijk te maken, of je nu een leerkracht, directeur, leerlingenbegeleider of docent uit de lerarenopleiding bent.

'Bank vooruit!' is opgevat als een handig instrument en niet als een grote brok lectuur. De map wil je snel en eenvoudig wegwijs maken in het holebithema en de mogelijkheden die het biedt. Daarom verwijst ze vaak door naar andere publicaties en materialen.

Deel 1 van de map geeft je algemene informatie. Eerst kom je te weten waarom het holebithema op school relevant is. Daarna ontdek je de kenmerken van een school waar alle leerlingen zich goed voelen, ongeacht hun seksuele oriëntatie. Je krijgt ook tips over je positie als leerkracht en enkele aandachtspunten voor je les- of vormingspraktijk.

Deel 2 en deel 3 bieden een aantal uitgewerkte lesmethodieken die je meteen kunt gebruiken. De methodieken zijn gevarieerd, dus er is voor ieder 'type' leerkracht of begeleider wel iets te vinden.

Achteraan deze map vind je alle bronnen terug en word je doorverwezen naar andere diensten en organisaties.

Deze map beperkt zich tot het holebithema en gaat niet in op het thema transseksualiteit of transgenderisme. Dat is een bewuste keuze, omdat over deze thema's de map 'Gender in de blender' bestaat (zie bronnenlijst). We bevelen dit 'educatief pakket over genderdiversiteit en transgender' dan ook warm aan om complementair aan deze publicatie te gebruiken.

In deze brochure gebruiken we de mannelijke vorm 'hij'. Met deze vorm verwijzen we zowel naar mannen als naar vrouwen als naar mensen die zich niet tot één van deze beide geslachten rekenen. Wie dat wil kan 'hij' dus gerust vervangen door 'zij' of een andere term.

Drie goede redenen om het thema aan te kaarten

De **school** is de ideale plek om het holebithema bespreekbaar te maken, attitudes bij te stellen en stereotypen te doorbreken. Niet alleen de leerkrachten, maar ook de directie en CLB-medewerkers spelen een belangrijke rol.

Hoezo?

- ▶ **3 tot 8 % van de bevolking is holebi.** Dat is een niet te onderschatten deel van de samenleving. Dat betekent dat 3 tot 8 % van je leerlingen en collega's holebi zijn. Je hoeft zelf geen holebi te zijn om met het thema in aanraking te komen. Zowat alle leerlingen kennen wel een aantal holebi's in hun omgeving. Niet enkel hun favoriete actrice, maar ook hun beste vriend, hun broer, tante, buurman of ouder kan holebi zijn. Homoseksualiteit is voor niemand echt 'ver van mijn bed'.
- ▶ **Holebi's zijn een kwetsbare groep.** Holebi-jongeren voelen zich niet altijd goed in hun vel. Sommigen worstelen met hun zelfaanvaarding, anderen zijn bang om het te vertellen aan hun omgeving. Depressieve gedachten en gevoelens komen bij deze leerlingen vaak voor. Ook holebileerkrachten bevinden zich in een moeilijke positie. Een school waar holebi's welkom zijn en waar een open sfeer heerst, kan dus veel betekenen voor het welzijn van zowel holebileerlingen als -leerkrachten.
- ▶ **De houding van jongeren tegenover homoseksualiteit is vaak negatief.** Homo's 'waaraan je het kunt zien' hebben het bijvoorbeeld vaak moeilijk om aanvaard te worden. Holebileerlingen - of leerlingen die zo gezien worden - zijn regelmatig het slachtoffer van pestgedrag. Respect voor holebi's kadert in respect voor mensen die anders zijn en is dus een belangrijke sociale vaardigheid.

Onderzoek wijst uit...

- ▶ dat 11 % van de holebi-jongeren gepest wordt op school. Bij heterojongeren is dit 5% (Dewaele, 2008).
- ▶ dat 15% van de lesbische en bi-meisjes voor hun 23 jaar al minstens één zelfmoordpoging heeft ondernomen (Schoonacker, 2009).
- ▶ dat 1 op 3 heterojongeren het storend vindt als een jongen zich vrouwelijk gedraagt (Dewaele, 2008).
- ▶ dat bijna 43 % van de jongens een uitgesproken negatieve houding heeft tegenover holebirechten, tegenover 14 % van de meisjes (Hooghe, 2007).

TIPS
VOOR EEN
HOLEBI-
VRIENDELIJKE
SCHOOL

DEEL 1

TIPS VOOR EEN HOLEBIVRIENDELIJKE SCHOOL

I. Werken aan de schoolcultuur

OP DE IDEALE SCHOOL...

- kan er openlijk én serieus gepraat worden over het holebithema in de klas, op het schoolplein en in de leraarskamer.
- kan een leerkracht of directielid openlijk praten over zijn homoseksualiteit en zijn partner meenemen naar het personeelsfeest.
- kan een leerling die holebi is terecht bij een vertrouwenspersoon die ook echt openstaat voor het thema.
- grijpen leerkrachten in als iemand een homofobe uitspraak doet.
- is iedereen betrokken bij het thema (leerkrachten, ouders, directie, leerlingenbegeleiding, leerlingen,...).
- voelen holebileerlingen en -leerkrachten zich aanvaard en gesteund.

De vijf beslissende factoren voor holebivriendelijke scholen zijn:

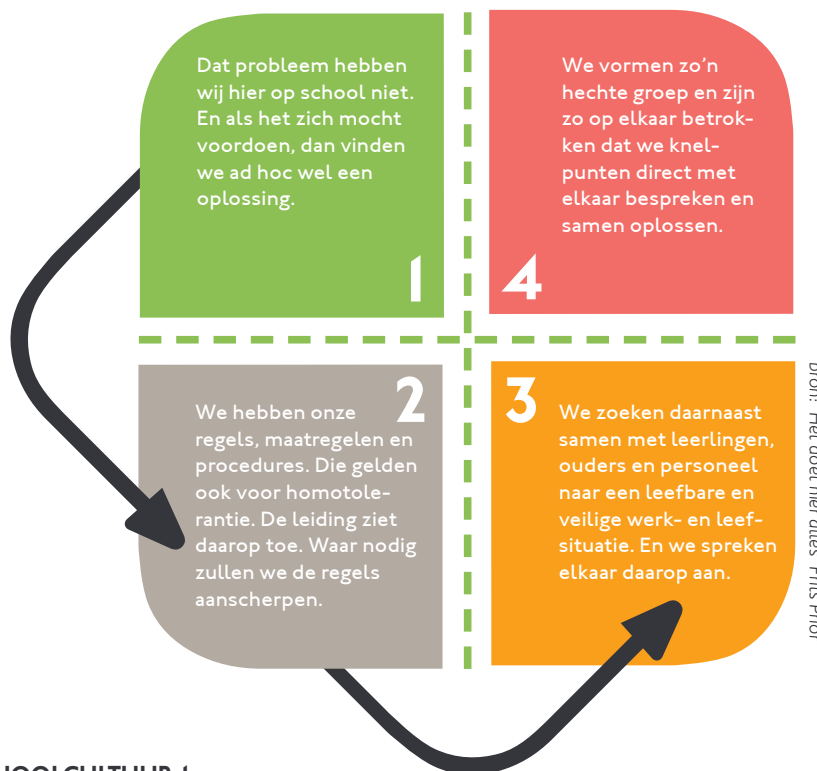
(De Graaf et al, 2003)

1. Onderwijspersoneel dat elkaar steunt.
2. Personeel met een open houding dat discriminatie wil aanpakken.
3. Voorlichting voor het personeel over diversiteit en discriminatie; met aandacht voor genderrollen en homoseksualiteit.
4. Een klachtenprocedure en -commissie op school.
5. Een vertrouwenspersoon op school die openstaat voor klachten over holebidiscriminatie en negatief gedrag.

De ideale school beschikt dus over een **holebibeleid** dat door iedereen gekend is en gedragen wordt. Dat holebibeleid is meer dan een documentje dat leerkrachten een keer op een personeelsvergadering bespreken. Het holebibeleid bevat alle maatregelen die een school treft om een veilige en holebivriendelijke omgeving te creëren.

De schoolcultuur vormt het uitgangspunt van het holebibeleid. Onderstaande figuur geeft een overzicht van verschillende schoolculturen waar verschillende opvattingen over holebibeleid circuleren. Door jouw school met het schema te vergelijken, krijg je een zicht op jouw schoolcultuur.

1 SCHOOLCULTUUR 1. GEEN PROBLEEM OP JOUW SCHOOL?

Vormt homoseksualiteit geen probleem in jouw school? Misschien lijkt dat zo, maar is het thema in werkelijkheid gewoon onzichtbaar. Hoeveel leerlingen zijn openlijk holebi? En hoeveel leerkrachten? Denk eraan dat op school 3 tot 8 procent van de leerlingen holebi is. Uit onderzoek blijkt dat heel wat holebileerlingen en -leerkrachten hun seksuele oriëntatie verbergen, uit angst voor negatieve reacties.

Als dit de heersende cultuur is op jouw school, betekent dit waarschijnlijk dat er pas aandacht aan het thema geschonken wordt als er zich problemen voordoen. Wees je ervan bewust dat dit negatieve gevolgen kan hebben. Het is niet omdat je de problemen niet opmerkt, dat ze er niet zijn. Deze aanpak biedt weinig garanties voor echte veiligheid op school. Misschien zijn er talrijke leerlingen die hulp nodig hebben, zonder dat iemand dat opmerkt.

2 SCHOOLCULTUUR 2. CONSEQUENTIE ALS OPLOSSING?

Consequent omgaan met regels en maatregelen, heeft een positieve invloed. Een antipestbeleid beschermt ook pestgedrag omwille van homoseksualiteit. In een antidiscriminatiecode kan je ook holebi's opnemen. Wel bestaat het gevaar dat homoseksualiteit als een minder belangrijk thema beschouwd wordt. Leerkrachten tolereren scheldwoorden als 'vuile homo' al eens gemakkelijker dan bijvoorbeeld scheldwoorden als 'vuile zwarte'.

Dit heeft te maken met de onzichtbaarheid van homoseksualiteit. Die heeft tot gevolg dat mensen er niet vertrouwd mee zijn. De schadelijke effecten van deze scheldwoorden of negatief gedrag tegenover holebi's worden daardoor minder snel herkend.

3 SCHOOLCULTUUR 3. INSpraak EN BETROKKENHEID

Een holebibeleid opstellen is de eerste stap, maar is onvoldoende als niemand dat beleid kent. Leerlingen moeten weten waar ze terecht kunnen met vragen over dit thema. Ouders moeten weten dat discriminatie op school niet getolereerd wordt. Sommige scholen richten een werkgroep op met afgevaardigden uit het lerarenkorps, de directie, ouderraad en de leerlingen zelf. Deze werkgroep bespreekt diversiteit en organiseert acties. Homoseksualiteit wordt steeds opgenomen als thema.

4 SCHOOLCULTUUR 4. SAMENHORIGHEID ALS BESCHERMING

Het is mooi als mensen elkaar respecteren omdat ze elkaar kennen en er een grote betrokkenheid is. In grotere scholen is dit al minder evident. Bovendien mag je hier nooit op rekenen en maakt een hechte groep het voeren van een echt holebibeleid nooit overbodig. Stel toch iemand aan die verantwoordelijkheid draagt voor een uitvoeren of coördineren van het beleid. Alleen deze aanpak biedt garanties dat afspraken worden nageleefd.

AANDACHTSPUNTEN

- **HOLEBI'S INTEGREREN IN EEN ANTIDISCRIMINATIEBELEID OP SCHOOL**

Alleen als alle betrokkenen geloven dat een beleid tegen pesten verantwoord en noodzakelijk is, kan dit beleid slagen. Een holebibeleid kan vervat zitten in een antidiscriminatie- of pestbeleid. Neem holebi's als doelgroep op en integreer het thema waar mogelijk.

- **ONWETENDHEID AANPAKKEN**

Hoe vertrouwd zijn het schoolbestuur en de leerkrachten met het holebithema? Je kunt brochures aanbieden in de leraarskamer of tijdens een vergadering kort aandacht vragen voor opvallende onderzoeksresultaten over holebi's. Zo blijft het thema zichtbaar. Çavaria biedt vorming op maat aan over het thema voor leerkrachten, leerlingenbegeleiders en directies. Blijf je graag op de hoogte van de actualiteit en nieuw onderzoek? Ook daarvoor kan je terecht bij Çavaria: www.cavaria.be

- **EEN STERKE LEERLINGENBEGELEIDING UITBOUWEN**

Een school die een degelijke leerlingenbegeleiding uitwerkt, schenkt daarin ook aandacht aan holebi's. Is er een vertrouwenspersoon waar holebi's terecht kunnen? Is het duidelijk dat leerlingen bij die persoon kunnen aankloppen met vragen over seksuele oriëntatie? Dan formuleer je dat best expliciet. Misschien lijkt deze rol in eerste instantie op maat gemaakt voor een holebileerkracht. Denk eraan dat die het

misschien niet ziet zitten of te betrokken is. De rol van vertrouwenspersoon kan evengoed opgenomen worden door een heteroleerkracht met basiskennis over het thema.

- **EEN VEILIG PERSONEELSBELEID VOEREN**

Geeft je school zelf het goede voorbeeld? Kunnen holebileerkrachten open zijn over hun geaardheid zonder negatieve gevolgen? Voelen ze zich gesteund door collega's en directie? Een leerkracht die openlijk holebi is, kan een rolmodel zijn voor leerlingen. Wordt deze meerwaarde erkend? Probeer altijd de beslissing van een holebileerkracht te respecteren en hem nooit te pushen om al dan niet een coming-out te doen. Gebruik in uitnodigingen voor personeelsfeesten een genderneutrale taal. Spreek niet over 'beste mevrouw en meneer'. Op die manier kunnen alle personeelsleden, met of zonder partner, holebileerkracht of niet, zich aangesproken voelen.

- **HOMOSEKSUALITEIT ZICHTBAAR MAKEN MET AFFICHES EN BROCHURES**

Bestaat er op school een informatie-aanbod over het holebithema voor leerlingen en leerkrachten? Affiches over fuiven of met het nummer van de Holebifoon kunnen in de gang, het holebimagazine ZiZo kan in de infokiosk, samen met infobrochures over homoseksualiteit. Holebiliteratuur hoort thuis in de schoolbibliotheek en op literatuurlijsten.

BREEK DE STILTE...

Çavaria maakte een brochure voor hulpverleners, ideaal voor een begeleider die zich in het holebithema wil verdiepen.

• **DIT ZIJN ENKELE NUTTIGE BROCHURES EN AFFICHES OP EEN RIJ:**

De brochure 'Alles wat je altijd al wilde weten over holebi's' bevat basisinformatie voor het ruime publiek. De brochure is te verkrijgen bij Çavaria.
www.cavaria.be

De brochures 'Jongen Jongen' en 'Meisje Meisje' richten zich specifiek naar holebi-jongeren. Je kan de brochures verkrijgen bij Wel Jong Niet Hetero.
www.weljongniethetero.be

De Holebifoon is een informatie- en hulplijn voor iedereen met vragen over het thema. Je kan gratis affiches en postkaartjes bestellen.
www.holebifoon.be.
Via de site is er ook chatmogelijkheid.

Ook de plaatselijke holebi-jongerengroepen beschikken vaak over folders en affiches. Op www.weljongniethetero.be of www.cavaria.be kan je de gegevens over de groepen in jouw buurt opzoeken.

2. Stappenplan voor de leerkracht

Sommige leerkrachten vinden het moeilijk om het holebithema aan te brengen in de klas. Anderen staan te springen, maar weten niet goed hoe ze het moeten aanpakken. De volgende tips en stappen kunnen je helpen om je goed voor te bereiden.

DE IDEALE LEERKRACHT...

kent de gevoeligheden over het thema bij de leerlingen

Elke klasgroep is anders en het is belangrijk om je leerlingen een beetje te kunnen inschatten. Hoe staan jouw leerlingen tegenover homoseksualiteit? Welke reacties verwacht je? Door het holebithema subtiel te integreren in je les, kan je zien welke reacties dit losweekt. Spreek in een wiskundevraagstuk eens over Hans en Arthur die samen een begroting opmaken voor hun huwelijksfeest. Zo kun je zien of er reacties komen uit de klas. Je kan ook directer te werk gaan en een actueel krantenartikel aangrijpen om het thema ter sprake te brengen.

kan met een open ingesteldheid met een holebileerling praten

Heb je een vermoeden of weet je van een leerling dat hij holebi is, viseer die leerling dan niet, maar ontwijk hem ook niet, want dat valt op. Soms zendt een leerling signalen uit die erop wijzen dat hij problemen

het thema en dat de leerling bij jou **discreet terecht kan** met zijn vragen. Verwijs eventueel door naar een collega of een andere instantie (CLB, plaatselijke holebi-jongeregroep).

Wees wel voorzichtig met doorverwijzing. De kans bestaat dat de leerling die volgende stap niet durft te zetten. Internet vormt een lage drempel, daarom is het goed om de website van Wel Jong Niet Hetero mee te geven:

www.weljongniethetero.be. De site bevat informatie, verhalen van jongeren, een fuif- en activiteitenkalender en een bruisend forum.

- Probeer **inzicht te krijgen in de situatie**. Heeft de leerling nog maar net zijn geaardheid ontdekt of is hij daar al zeker van? Kan hij zichzelf aanvaarden? Heeft hij schrik voor afwijzende reacties bij zijn ouders of leeftijdgenoten?
- **Dring niet aan op een coming-out** in de klas of bij zijn ouders. De leerling moet hier klaar voor zijn en er zelf voor kiezen. Als de leerling dit wil, zie er dan op toe dat de coming-out in een positieve sfeer gebeurt. Zorg ook voor persoonlijke opvang nadien.
- **Ouders** hierbij betrekken is enkel verantwoord als de leerling dat zelf wil.

maakt het thema bespreekbaar bij collega's en directie

Het is nuttig om na te gaan hoe je collega's, de directie en het CLB tegenover het thema staan. Verwacht je weerstand bij hen? Hou dan enkele goede argumenten klaar (zie de inleiding 'Hoezo, het holebithema op school?'). Vaak zijn ze niet bang voor het holebithema zelf, maar wel voor de reacties van anderen op de aandacht ervoor. Enkele stellingen die je met collega's kunt bespreken:

- Relationele en seksuele vorming op school moet de traditionele heteroseksuele gezinssamenstelling promoten.
- Ouders en voogden moeten geraadpleegd worden over de inhoud van lessen over condoomgebruik of homoseksualiteit.
- Op school moet er een duidelijk beleid op papier staan over het omgaan met vragen van leerlingen over homoseksualiteit.

weet welke doelstellingen haalbaar zijn

Denk na over wat je wil bereiken. Wil je dat leerlingen kennis verwerven over holebi's of wil je dat ze verdraagzamer worden? Een attitude veranderen

heeft. Bied hem voorzichtig de gelegenheid om eens apart met je te praten. Hou er rekening mee dat de leerling zijn coming-out kan doen. Enkele tips voor een begeleidend gesprek:

- Luister en maak duidelijk dat je openstaat voor

is een uitdagende en moeilijke doelstelling. De samenstelling van de groep of de algemene houding speelt ook een rol in het scherp stellen van je doelen.

springt voorzichtig om met de thema's religie en cultuur

Als een klas bijvoorbeeld veel leerlingen uit etnisch-culturele minderheden of leerlingen met een streng christelijke achtergrond telt, kan het gesprek uitmonden in een discussie over religie. Deze discussies zijn moeilijk omdat je misschien niet thuis bent in de religie of cultuur van de leerlingen. Probeer je zo goed mogelijk in te werken in het thema. Bij Çavaria kan je het informatiepakket 'Anders Bekeken. Het holebithema bij multiculturele groepen.' gratis aanvragen.

gebruikt humor op een gepaste manier

Homoseksualiteit is een ernstig thema, maar er mag al eens gelachen worden. Relaties, verliefd zijn, uitgaan en seks kunnen ook gewoon plezierige gespreksonderwerpen zijn. Het heeft geen zin om te dramatiseren. Relativeren en een grapje af en toe werken heel goed. Toch mag je niet te nonchalant zijn. Er wordt al vlug gelachen met een man die wat 'vrouwelijker' is. Het is van belang dat leerlingen ook hier mee om kunnen gaan en er ernstig over kunnen praten.

STAP 1: KEN JEZELF

Voor je met het holebithema aan de slag gaat, is het goed om even stil te staan bij je eigen ideeën en (voor)oordelen. De manier waarop jij erover denkt, heeft hoe dan ook invloed op de manier waarop je het thema in de klas ter sprake brengt. Denk bij wijze van voorbereiding al eens na over volgende vragen:

- Wat is je motivatie om het thema te bespreken?
- Hoe sta je zelf tegenover het holebithema? Vind je het een goede zaak dat holebi's kunnen adopteren? Aanvaard je homojongens die vrouwelijker zijn even goed als homojongens die mannelijker zijn?
- Wat weet je zelf over het holebithema? Komt je kennis uit betrouwbare bron?
- Ken je zelf holebi's in je nabije omgeving? Denk eraan dat zij jouw beeld over holebi's mee kunnen bepalen. Hou er rekening mee dat de groep van holebi's heel divers is.

STAP 2: BOUW KENNIS OP

Bespreek het holebithema pas in de klas als je over een minimale basiskennis beschikt.

Lees zeker de brochure 'Alles wat je altijd al wilde weten over holebi's'. Je kan ze aanvragen bij Çavaria of downloaden op www.cavaria.be.

Neem ook zeker een kijkje op www.weljongniethetero.be.

Wel Jong Niet Hetero is de jeugdbewegingskoepel voor holebi-jongeren in Vlaanderen en Brussel. Op hun site vind je alles over de leefwereld van holebi-jongeren.

Ook de website www.allesovergay.nl kan je op weg helpen. Daar vind je veel gestelde vragen over het holebithema mét passende antwoorden.

Veelgestelde (grappige) vragen van jongeren

- “Is de manier van liefde anders dan bij hetero's?”
- “Weet je al vanaf je geboorte dat je holebi bent?”
- “Waarom hebben homo's een hogere stem als ze praten?”
- “Waarom zijn homo's altijd zo knap?”

STAP 3: COMBINEER STRATEGIEËN

Hoe wil je het thema belichten? Er zijn verschillende strategieën mogelijk.

- Je kunt dieper op het thema ingaan in een aparte les.
- Je kunt op je taalgebruik en voorbeelden letten om de heteronorm te doorbreken.
- Je kunt homoseksualiteit bovendien ook in bijna alle vakken integreren. Het kan perfect vakoverschrijdend aangepakt worden.

Een combinatie van deze drie strategieën is aan te raden.

1. De specifieke aanpak

Homoseksualiteit is anders dan heteroseksualiteit omdat het minder voorkomt en minder aanvaard wordt. Een specifieke les over het thema kan nuttig zijn om informatie te geven, het inlevingsvermogen te vergroten of een discussie op gang te brengen. In deel 2 van deze map vind je methodieken die je hiervoor kan gebruiken. Kies de methodiek die het beste bij jou past en het beste aansluit bij je klasgroep. Enkele aandachtspunten:

Klasopstelling

De klassieke klasopstelling nodigt niet uit tot een persoonlijk en gemoedelijk gesprek. Een kringopstelling creëert meer openheid. Als iedereen oogcontact kan maken met elkaar, wordt er meer geluisterd. Je kan op die manier het gesprek ook beter leiden. Bij klassen waar je veel weerstand verwacht kan je er dan weer voor kiezen om de klassieke opstelling te behouden. In verhitte discussies is de klassieke opstelling minder confronterend en voelen leerlingen zich minder snel bedreigd door andere leerlingen.

Afspraken

Niet elke leerling zal er dezelfde mening op na houden. Voor sommige leerlingen ligt het moeilijk om over het holebithema te praten. Dat kan verschillende oorzaken hebben. Spreek met de leerlingen af dat meningen verschillen en dat iedere mening, geformuleerd op een respectvolle manier, begrip verdient. Geef op voorhand aan welk taalgebruik je tolereert. Je reageert best kordaat op het gebruik van scheldwoorden als 'janet' of 'pot' als leerlingen het in een negatieve context gebruiken.

Lesattitude

Maak het holebithema op een **positieve wijze** bespreekbaar en haal het uit de taboesfeer. Dramatiseer en problematiseer niet onnodig. Geef **juiste informatie**. Als je het antwoord niet weet op een vraag, geef dat dan toe. Gebruik een **taal** die aansluit bij de leerlingen, om het thema in de leefwereld van de jongeren te situeren. Negeer schuttingstaal niet (janet, potter, nicht). Het kan een aanleiding zijn voor een goed gesprek.

Erken de visie van leerlingen en neem ze ernstig. Probeer ze wel te verdiepen. Wat denken de leerlingen precies? Waarom? Hebben de leerlingen echte argumenten voor hun stellingen?

2. De heteronorm doorbreken kan altijd en overal

De specifieke aanpak is krachtig, maar het is nog beter om homoseksualiteit steeds als alternatief aan te bieden voor de heteroseksuele variant. Op die manier geef je heel subtiel aan dat homoseksualiteit bestaat en dat er niets mis mee is.

Let op je taalgebruik

Laat door je taalgebruik merken dat je het bestaan van holebikoppels erkent. Gebruik neutrale termen als 'lief' of 'partner'. Spreek als je het over een gezin hebt niet altijd als vanzelfsprekend over een papa en een mama, maar zeg soms ook eens 'mama en mama'. Hetzelfde geldt voor genderstereotiep taalgebruik. Schrijf tijdens de les zinsontleding eens op het bord "De jongen naait een roos op de blouse" of "Annelies scoorde twee goals tijdens de laatste wedstrijd". Ook respect voor variatie in samenlevingsvormen kan je aanleren door op je taalgebruik te letten. Termen als eenoudergezin en homokoppel kun je gemakkelijk in je lespraktijk integreren. Een koppel is ook niet altijd een gehuwd koppel.

Illustreer ook met holebivoorbeelden

Leerkrachten maken vaak gebruik van sprekende voorbeelden om hun punt kracht bij te zetten. Voorbeelden hoeven niet altijd heteroseksueel en genderstereotiep te zijn. Tijdens een les over haute couture tijdens het vak 'snit en naad' kun je perfect een bepaalde snit illustreren aan de hand van een foto van een bekend holebikoppel uit Hollywood. Verschillend broedgedrag van vogelsoorten kan ook een voorbeeld bevatten van pinguïns waarin de mannetjes voor de eieren zorgen.

Illustreer niet enkel met woorden, maar ook met beelden. Gebruik je plaatjes en foto's om iets duidelijk te maken, waarom dan geen roldoorbrekende plaatjes toevoegen? Om sociale bewegingen te illustreren, kan je foto's van 'gay parades' of feministische betogingen gebruiken. In de cursus 'kinderverzorging' kan je bij een casus over babyzorg foto's toevoegen van twee moeders die hun baby leren wassen en voeden.

Holebistereotypen niet dwangmatig vermijden

Niet alle homo's zijn 'vrouwelijk', maar 'vrouwelijke' homo's bestaan wel degelijk. Niet alle lesbiennes hebben kort haar en zien er stoer uit, maar sommigen wel. Sommige holebi's verkiezen een huwelijk of een duurzame relatie zonder huwelijk, anderen willen zich niet binden en leven liever volgens een andere leefstijl. Er zijn holebi's die elk jaar vol enthousiasme

meelopen met de Lesbian and Gay Pride, maar er zijn er nog meer die daar niet voor te porren zijn. Holebi's zijn een diverse groep. Breng hen ook zo in beeld. Vaak zit er iets van waarheid in clichés en dat mag ook getoond en gezegd worden. Schuw de clichés niet, maar laat ook de andere, minder sensationele kant zien. Belangrijk is dat iedereen het recht heeft om 'anders' te zijn en dat iedereen aanvaard wordt, hetero of holebi, mannelijk of vrouwelijk.

3. Het holebithema past in alle vakken

Sensibilisering is pas mogelijk als homoseksualiteit niet beperkt blijft tot het vak godsdienst of zedenleer. Net zoals de thema's milieu, gezondheid, multiculturele samenleving, relaties en seksualiteit vakoverschrijdend zijn, geldt dat ook voor het holebithema. Met een beetje creativiteit past het in heel wat vakken. Hier zijn een paar tips.

AARDRIJKSKUNDE

Op www.ilga.org kan je een wereldkaart downloaden die holebirechten (of het gebrek daaraan) wereldwijd afbeeldt. De kaart wordt regelmatig geactualiseerd. Je kan ze ook als poster krijgen.

GESCHIEDENIS

Homoseksualiteit kent een lange geschiedenis. In de brochure 'Alles wat je altijd al wilde weten over holebi's' vind je een handige tijdslijn. Bij het bespreken van historische figuren kan je stilstaan bij hun seksuele oriëntatie, bijvoorbeeld bij Alexander de Grote. Bij het bespreken van de Tweede Wereldoorlog kan je ook de positie van holebi's aanhalen. Als je vertelt dat de joden een Davidster opgespeld kregen, kun je ook verwijzen naar de roze driehoek die holebi's droegen in de concentratiekampen. Ook de geschiedenis van de holebibeweging kan interessant zijn als je het wil hebben over de geschiedenis van sociale bewegingen of de emancipatie van minderheden.

Meer over de nazi-houding tegenover homoseksualiteit kan je lezen in het boek 'Doodgeslagen, doodgezwegen' (Klaus Müller, Schorer, 2005).

Meer suggesties kan je vinden op www.lgbthistorymonth.org.uk

GODSDIENST/ZEDENLEER

Meestal komt het holebithema uitsluitend voor in de lessen godsdienst of zedenleer. Het is beter om het in meerdere vakken aan bod te laten komen, maar dat betekent niet dat het in godsdienst of zedenleer niet kan of mag. Enkele voorbeelden:

Je kan het holebithema kaderen in het thema relationele en seksuele vorming. Als je over relaties of seks praat, belicht dan ook relaties tussen twee mannen of seks tussen twee vrouwen. Als je over hiv praat, benadruk dan ook het hoger risico op hiv bij het hebben van onveilige anale seks. In de meeste methodieken die Sensoa maakt is er ook aandacht voor het holebithema. Zo is er bijvoorbeeld de werkmop 'Goede Minnaars' of het spel 'Shalimar'.

www.sensoa.be

SURFTIP

Je kan ook nagaan of en hoe het holebithema aanvaard wordt binnen verschillende religies.

Boek 'Zwijgen is Zonde' (Rutgers Nisso groep, 2004). Te bestellen via www.rng.nl.

LEESTIP

Film 'Mijn Zus Zahra', meer hierover vind je in deel 2.

FILMTIP

BIOLOGIE

Bij genetica kan je stilstaan bij het 'homogen'. Een controversieel onderwerp waar al heel wat onderzoek naar verricht werd. Het bestaan van het homogen is bijvoorbeeld ontdekt bij fruitvliegjes. Je kan er aan koppelen dat in de dierenwereld homoseksualiteit al is vastgesteld bij meer dan 1500 diersoorten. Artikels hierover kan je vinden in het archief van het tijdschrift ZiZo op www.zizo-magazine.be.

LATIJN/GRIEKS

Homoseksuele relaties of seksuele handelingen tussen mensen van hetzelfde geslacht zijn terug te vinden in oude Latijnse en Griekse teksten. Zo had keizer Hadrianus bijvoorbeeld de Griekse jongen Antinous als geliefde en richtte hij na diens dood zelfs een officiële cultus voor hem in. Het kan interessant zijn om te bestuderen hoe er in de Griekse oudheid naar homoseksualiteit gekeken

werd. Het werd toen immers niet gezien als een identiteit, als iets wat je bent, maar eerder als een gedrag, als iets wat je 'doet'. In die tijd werd het woord homoseksualiteit niet gebruikt omdat de term nog niet bestond. 'Homoseksualiteit' als aanduiding van een seksuele oriëntatie stamt uit de 19de eeuw.

RECHTSVAKKEN

In België is de laatste jaren heel wat veranderd voor holebi's op juridisch vlak. In 2003 werd de anti-discriminatiewet goedgekeurd en het burgerlijk huwelijk opengesteld voor holebikoppels. In 2006 werd de adoptiewet zo aangepast dat ook holebikoppels kinderen kunnen adopteren (al blijft dit voor mannen uiterst moeilijk). Vooral lesbische meemoeders gebruiken de adoptieprocedure om een juridische band met hun kind te verwerven. Je kunt in de klas interessante vergelijkingen maken met de juridische situatie in andere landen.

SURFTIP

nl.wikipedia.org/wiki/Homohuwelijk

LEESTIP

Brochure "Discriminatie van holebi's. Wat is het en wat doe je eraan?" (Centrum voor Gelijkheid van kansen en voor Racismebestrijding, 2009). De brochure is ook te verkrijgen bij Çavaria en te downloaden via www.cavaria.be

TAALVAKKEN

In de literatuurlijsten kan je boeken over het holebithema opnemen. Voor een selectie, zie pagina 56. Ook zijn er heel wat auteurs die holebi zijn en/of homo-erotisch werk hebben, Shakespeare bijvoorbeeld of Bart Moeyaert. Dit kan een aanknopingspunt vormen om het thema te bespreken.

3. Tot slot

Met de tips en aandachtspunten uit dit eerste deel kan je hopelijk aan de slag om ook jouw school holebivriendelijk te maken. Toch kan je tijdens het proces op drempels stuiten. Of misschien zit je nog met vragen. Voor extra informatie of een gratis adviesgesprek kan je altijd terecht bij Çavaria. De contactgegevens vind je achteraan deze map.

PROJECT ALGEMENE VAKKEN

Uitgeverij Van Inn gaf de video "Trotter" uit, met een handleiding. Die is specifiek bedoeld voor de les PAV. Je kan de video bestellen via www.vanin.be

WISKUNDE

Tracht in vraagstukken af en toe eens af te wijken van de gebruikelijke heteronorm. Bijvoorbeeld als het gaat over een koppel dat een huis koopt of de belastingsbrief invult, neem dan ook eens twee mannen of twee vrouwen als voorbeeld.

KUNST / ESTHETICA / MUZIKALE OPVOEDING

Er zijn heel wat bekende holebikunstenaars, denk maar aan Frida Kahlo of Michelangelo. Het kan interessant zijn om hun biografie en de invloed van hun seksuele oriëntatie op hun werk te bestuderen. Ook kennen we een heel scala aan holebimuzikanten: Elton John, Cole Porter, George Michael, Melissa Etheridge, Sarah Bettens en recenter Tegan and Sara of Gossip. Zij geven vaak een boodschap mee in hun songteksten. Je kan bijvoorbeeld de leerlingen een songtekst laten lezen en bespreken. Of je kan pas achteraf meegeven dat de artiest homo of lesbisch is en vragen hoe dit hun kijk op de songtekst verandert.

HUMANE WETENSCHAPPEN / MAATSCHAPPIJLEER

Je kan de leerlingen een groepswerk laten maken over het holebithema. Het groepswerk kan gaan over verschillende subthema's. Enkele voorbeelden: holebirechten internationaal, holebi-ouderschap, tolerantie ten aanzien van holebi's, holebi's in andere culturen.

Je kan de leerlingen ook een enquête laten opstellen en uitvoeren over de attitudes van leerlingen tegenover het holebithema.

**METHODIEKEN
VOOR
IN DE KLAS**

DEEL 2

METHODIEKEN

Inleiding

En nu aan de slag! In dit tweede deel vind je methodieken onderverdeeld per graad. Afhankelijk van de klasgroep kan je de methodieken uiteraard ook voor andere graden gebruiken. Een apart hoofdstuk focust op het werken met boeken en films. Alle methodieken zijn gekoppeld aan de vakoverschrijdende eindtermen en kunnen dus in allerlei vakken gebruikt worden.

VAKOVERSCHRIJDENDE EINDTERMEN?

Tot het schooljaar 2009-2010 was homoseksualiteit opgenomen in de vakoverschrijdende eindtermen van de tweede en derde graad binnen het thema 'gezondheidseducatie'. Het halebithema kaderde in de thema's 'relaties en seksualiteit' en 'respect voor anderen'.

In het schooljaar 2010-2011 gaan de nieuwe vakoverschrijdende eindtermen in. Aandacht voor het halebithema zal in alle graden gestimuleerd worden. Voor meer informatie hierover kan je terecht op de website van het ministerie voor onderwijs: www.ond.vlaanderen.be/dvo.

LEGENDE

Pagina's met dit icoontje kan je kopiëren voor de leerlingen.

Op pagina's met dit icoontje vind je oplossingen voor de leerkracht.

Eerste graad

In de eerste graad kan je aan de slag met drie methodieken. De eerste methodiek 'Blikken en blozen' is ideaal om als inleiding op het holebithema te gebruiken. Met de methodiek 'De outcast' beleven leerlingen meerderheids- en minderheidsposities in de maatschappij. Bij de derde methodiek leven leerlingen zich in in de leefwereld van Leita en Senne, twee holebi-jongeren. Daaraan gekoppeld krijgen ze heel wat basiskennis mee over het holebithema.

1 BLIKKEN EN BLOZEN

Concept

Dit is een **associatie-oefening** waarbij je als leerkracht inzicht krijgt in hoe de leerlingen staan tegenover holebi's. Je kan de methodiek gebruiken als inleiding op het holebithema.

Duur

15 minuten

Materiaal

Bord en krijt

Werkwijze

1. Schrijf het woord 'verliefd' op het bord.
2. Laat de leerlingen in enkele woorden vertellen wat er bij hen opkomt, waarmee ze dit associëren. Schrijf hun associaties op rond het kernwoord. Vaak zullen er woorden als 'vlinders', 'kussen', 'romantiek', 'seks', 'jongen', 'meisje' opgesomd worden.
3. Na de associatieronde vraag je of er een verschil zou zijn bij holebi's. Conclusie: er is weinig verschil tussen holebi's en hetero's. Holebi's hebben dezelfde gevoelens als hetero's. Alleen worden zij niet (enkel) verliefd op iemand van het andere geslacht. Er is ook een verschil in hoe de maatschappij naar hen kijkt. Deze woorden zijn een aanknopingspunt om over te gaan tot een groepsgesprek over het holebithema of tot een verdiepende methodiek (zie verder).

Variaties

- Je kan de leerlingen laten associëren met andere woorden zoals 'holebi', 'anders zijn' of 'pesten'.
- Je kan de leerlingen prenten laten zoeken die ze associëren met een woord en hen een collage laten maken.

2 DE OUTCAST

Deze werkvorm is gebaseerd op de werkvorm 'Vreemde eend in de bijt' uit het educatief pakket: Allemaal Anders, Allemaal Gelijk, Vormen vzw, 2001, p 86.

Concept

Dit is een **groepspel** waarbij leerlingen zich inleven in meerderheids- en minderheidsposities in de samenleving, zich bewust worden van discriminatie en dit kunnen verwoorden.

Duur

30 minuten

Materiaal

Witte etiketten. Op elk etiket teken je een gekleurde stip of driehoek. Op één etiket teken je een ster.

Voor een groep van 20 leerlingen kan je bijvoorbeeld 5 blauwe stippen, 5 blauwe driehoeken, 4 rode stippen, 5 rode driehoeken en 1 groene ster gebruiken.

Werkwijze

1. De leerlingen staan in een kring met de rug naar elkaar. Je kleeft een etiket op het voorhoofd van elke leerling. De leerlingen mogen niet weten wat hun eigen kleur en teken is. Niemand mag praten, ze mogen enkel non-verbale communicatie gebruiken.

2. Vraag de leerlingen om door het lokaal te wandelen en zelf groepjes te vormen. Je kan de leerlingen zelf laten kiezen of je kan hen vragen groepjes te vormen volgens kleur of vorm. Laat hen dit enkele keren doen. Vraag hen om telkens andere groepjes te vormen.

3. Laat de leerlingen terug in een kring zitten en vraag hen wat ze denken dat er op hun voorhoofd staat. Laat hen daarna hun eigen etiket bekijken.

4. Neem tijd om deze oefening te bespreken. Help de groep hun gevoelens bij deze oefening te onderzoeken en ga na wat ze eruit leerden:

- Hoe voelde jij je op het moment dat je voor het eerst iemand ontmoette met vermoedelijk dezelfde kleur en vorm als jij?
- Hoe voelde de persoon met de ster zich?
- Hielp je elkaar met groepjes te vormen?
- Bij welke verschillende groepen hoor jij? Bijvoorbeeld bij een voetbalteam, school, jeugdbeweging, wijk?
- Kan iedereen lid worden van deze groepen?
- Wie zijn de 'outcasts' in onze samenleving?

Tips

Let erop wie de groene ster krijgt. Neem niet de minst of meest populaire jongere van de klas.

Je kan de samenstelling van de uiteindelijke groepen manipuleren, maar laat dit niet opvallen. Laat de leerlingen denken dat de stippen willekeurig uitgedeeld werden.

Variaties

- Gebruik dezelfde etiketten maar hou geen 'outcast' over zodat aan het einde van de oefening iedereen in een groep zit.
- Laat de oefening maar door de helft van de klas uitvoeren. De andere helft is observator. Vraag hen bij de nabespreking wat hen opviel en wat zij anders zouden gedaan hebben.
- Schrijf op de etiketten in plaats van de tekens en kleuren de woorden 'homo', 'lesbisch', 'bi' en 'hetero'. Afhankelijk van de groepsgrootte geef je iedereen een etiket 'holebi', met uitzondering van één of twee leerlingen.

3 LEILA VERTELT / SENNE VERTELT

Concept

Leerlingen lezen de **getuigenis** van Leila of Senne, twee holebi-jongeren. Daaraan gekoppeld lossen ze vragen op over het holebithema. Zo krijgen ze basiskennis mee over het holebithema en leren ze zich inleven in de situatie van holebi's.

Duur

50 minuten

Materiaal

Werkblad 'Leila vertelt', zie pagina 22

Werkblad 'Senne vertelt', zie pagina 24

Blad met oplossingen voor de leerkracht, zie pagina 26

Balpenningen

Optioneel: internet, de brochure 'Alles wat je altijd al wilde weten over holebi's.' (te verkrijgen bij Çavaria)

Werkwijze

1. Verdeel de leerlingen in kleine groepjes en geef iedere leerling een werkblad. Geef de ene helft van de klas het werkblad 'Leila vertelt' en de andere helft het werkblad 'Senne vertelt'.
2. De leerlingen lezen individueel het verhaal op het werkblad.
3. Geef de groepjes 10 minuten de tijd om samen de vragen op het werkblad op te lossen.
4. Koppel terug naar de grote groep en overloop alle vragen en antwoorden aan de hand van het blad met oplossingen.
5. Nabespreking: geef de leerlingen de kans hun mening te geven over de verschillende deelaspecten en over het verhaal. Richtvragen:
  - Wat vond je 'raar' of 'opvallend' in het verhaal?
  - Klinkt dit verhaal herkenbaar?
  - Ken je zelf holebi's? Weet je hoe ze hun proces van bewustwording of hun coming-out ervaren hebben?

Variaties

- Je kan dit ook als huiswerk meegeven.
- Je kan de leerlingen gebruik laten maken van brochures en internet om de vragen op te lossen.
- Je kan de leerlingen de opdracht geven een interview af te nemen van iemand die holebi is in hun nabije omgeving. Of je kan hen op zoek laten gaan naar meer verhalen van holebi-jongeren. Hiervoor kan je verwijzen naar de websites www.weljongniethetero.be of www.coming-out.nl. Je kan hen vragen het verhaal te selecteren dat hen het meeste aanspreekt.

Leila vertelt

Enkele jaren geleden, toen ik 13 was, begon ik me 'anders' te voelen dan mijn vriendinnen. Ze konden maar niet zwijgen over jongens, terwijl ik dat allemaal niet zo spannend vond. Meisjes daarentegen konden mij enorm in de war brengen. Ik dacht dat er iets raars met mij aan de hand was, maar ik wist niet goed wat. Ik dacht dat ik het misschien toch maar eens moest proberen met een jongen, dus deed ik als mijn vriendinnen en begon iets met een jongen uit de chiro. Ik voelde me wel goed bij hem, hij was lief, maar ik was niet echt verliefd, hij was gewoon een leuke vriend. Een relatie lukte dus niet echt, na enkele weken maakten we het uit.

Waarvoor staat 'holebi'?

.....

Juist of fout: Je moet het eerst met een jongen proberen om te weten of je lesbisch bent.

.....
.....
.....
.....

Kort daarna werd ik voor de eerste keer echt verliefd. Het meisje dat in mijn muziekles zat was anders. Ik voelde me altijd ontzettend goed als ik met haar praatte of gewoon maar aan haar dacht. Ik durfde dat aan niemand te vertellen. Ik voelde me enerzijds erg gelukkig, maar ook wat verlegen. Ik wou me helemaal niet tot meisjes aangetrokken voelen, maar daar kon ik niets aan veranderen.

Is verliefd zijn bij holebi's anders dan bij hetero's?

.....
.....
.....

Stilletjes aan begon ik te vermoeden dat ik lesbisch was. Ik begon er toen op te letten hoe mensen daarover praatten, wat mensen daarover dachten. In de klas werden soms flauwe moppen verteld over homo's en lesbiennes waar iedereen hartelijk om lachte.

Maak jij soms grappen over holebi's? Denk je dat deze grappen kwetsend kunnen zijn?

.....
.....

Gebruik jij soms 'homo' (of andere gelijkaardige woorden) als scheldwoord? In welke situatie gebruik je deze woorden? Wat bedoel je ermee?

.....
.....

Ik voelde me wat alleen met mijn gevoelens en begon me slechter te voelen. Ik kon me niet goed concentreren en mijn schoolresultaten gingen snel achteruit. Ik moest veranderen van richting en ging naar een nieuwe school. Ik kwam gelukkig terecht in een hele toffe klas. Op een dag vertelde een meisje in de les dat haar broer thuis verteld had dat hij een vriend had en bi was. Ik wachtte

in spanning af hoe de klas zou reageren. Ik durfde niemand aan te kijken, ik had schrik dat op mijn gezicht te lezen stond dat ik ook holebi was. De leerkracht zei dat we het wel even 'over holebi's konden hebben'. Ik zakte nog meer weg en hoopte dat zij mij niet ging aanspreken. Mijn klasgenoten stelden vele vragen aan de lerares, die ze zonder moeite kon beantwoorden. Toen één van de leerlingen aan haar vroeg hoe het kwam dat zij er zoveel over wist antwoordde ze: "omdat ik zelf lesbisch ben". De klas verstomde. Dat had niemand verwacht. En ik die dacht dat ik de enige op de wereld was!

Hoe heet het als je aan iemand vertelt dat je homo, lesbisch of bi bent?

.....

Ken jij holebi's in jouw nabije omgeving?

.....

Ik ben achteraf met haar gaan praten en ze gaf mij het adres van een holebigroep en van een leuke website van Wel Jong Niet Hetero. Dat is een jeugdbeweging voor holebi's. Via die site kwam ik in contact met andere meisjes die lesbisch of bi waren. Dat was heel plezant. Ik maakte veel vrienden en leerde ook mijn vriendin kennen. Dankzij hen heb ik veel over mezelf geleerd. Ik had eindelijk begrepen dat ik niet abnormaal was en zeker niet minder dan iemand anders. Er zijn veel meer holebi's dan ik dacht. Ik voelde me goed in mijn vel en heb het dan ook verteld aan mijn beste vriendinnen. Die reageerden best oké. Eén vriendin had het er moeilijk mee, met haar heb ik nu minder contact.

Waar kan je informatie vinden over holebi's?

.....

Weet je waar je op school informatie kan vinden over holebi's?

.....

Ken je de naam van een holebigroep uit jouw provincie?

.....

Mijn ouders, dat was iets moeilijker. Ik wist helemaal niet hoe ik dat moest aanpakken, maar ik wou het niet langer 'geheim' houden. Op een zondag flapte ik eruit: "Ik heb een vriendin. Ik ben lesbisch". Ze namen direct de tijd om erover te praten. Ze moesten er aan wennen, maar steunden me wel. Dat voelde echt goed.

Ik voel me heel goed in mijn vel nu. Maar ik vind het nog altijd onrechtvaardig dat ik op school niet goed durf te vertellen dat ik een vriendin heb. Soms zie ik hoe mensen holebi-zijn als iets minderwaardig beschouwen. Ik wou dat iedereen een dag holebi kon zijn om te kunnen ervaren hoe het voelt. Misschien zouden mensen het dan beter begrijpen en er minder om lachen.

Wat is het verschil tussen holebi's en hetero's?

.....

.....

.....

Senne vertelt

Enkele jaren geleden, toen ik 13 was, begon ik me 'anders' te voelen dan mijn vrienden. Ze konden maar niet zwijgen over meisjes, terwijl ik dat allemaal niet zo spannend vond. Jongens daarentegen konden mij enorm in de war brengen. Ik dacht dat er iets raars met mij aan de hand was, maar ik wist niet goed wat. Ik dacht dat ik het misschien toch maar eens moest proberen met een meisje, dus deed ik als mijn vrienden en begon iets met een meisje uit de chiro. Ik vond haar wel tof en ze was knap, maar ik was niet echt verliefd, ze was gewoon een leuke vriendin. Een relatie lukte dus niet echt, na enkele weken maakten we het uit.

Waarvoor staat 'holebi'?

.....

Juist of fout: Je moet het eerst met een meisje proberen om te weten of je homo bent.

.....
.....
.....

Kort daarna werd ik voor de eerste keer echt verliefd. Die jongen die in mijn saxofoonles zat was anders. Ik voelde me altijd ontzettend goed als ik met hem praatte of gewoon maar aan hem dacht. Ik durfde dat aan niemand te vertellen. Ik voelde me enerzijds erg gelukkig, maar ook wat verlegen. Ik wou me helemaal niet tot jongens aangetrokken voelen, bah. Maar daar kon ik niets aan veranderen, het overviel mij.

Is verliefd zijn bij holebi's anders dan bij hetero's?

.....
.....

Stilletjes aan begon ik te vermoeden dat ik homo was. Ik begon er toen op te letten hoe mensen daarover praatten, wat mensen daarover dachten. In de klas werden vaak flauwe moppen verteld over homo's waar iedereen hartelijk om lachte.

Maak jij soms grappen over holebi's? Denk je dat deze grappen kwetsend kunnen zijn?

.....

Gebruik jij soms 'homo' (of andere gelijkaardige woorden) als scheldwoord? In welke situatie gebruik je deze woorden? Wat bedoel je ermee?

.....
.....

Ik voelde me alleen met mijn gevoelens en begon me slechter te voelen. Ik kon me niet goed concentreren en mijn schoolresultaten gingen snel achteruit. Ik moest veranderen van richting en ging naar een nieuwe school. Ik kwam gelukkig terecht in een hele toffe klas. Op een dag vertelde een jongen in de les over zijn broer die bi was. Ik wachtte in spanning af hoe de klas zou reageren. Ik durfde niemand aan te kijken, ik had schrik dat op mijn gezicht te lezen stond dat ik ook holebi was. De leerkracht zei dat we het wel even 'over holebi's konden hebben'. Ik zakte nog meer weg en

hoopte dat hij mij niet ging aanspreken. Mijn klasgenoten stelden vele vragen aan de leraar, die hij zonder moeite kon beantwoorden. Toen één van de leerlingen aan hem vroeg hoe het kwam dat hij er zoveel over wist, antwoordde hij: "omdat ik zelf homo ben". De klas verstomde. Dat had niemand verwacht. En ik die dacht dat ik de enige op de wereld was!

Hoe heet het als je aan iemand vertelt dat je homo, lesbisch of bi bent?

.....

Ken jij holebi's in jouw nabije omgeving?

.....

.....

Ik ben achteraf met hem gaan praten en hij gaf mij het adres van een holebigroep en van een leuke website van Wel Jong Niet Hetero. Dat is een jeugdbeweging voor holebi's. Via die site kwam ik in contact met andere jongens die homo of bi waren. Dat was heel plezant. Ik maakte veel vrienden en leerde ook mijn lief kennen. Dankzij hen heb ik veel over mezelf geleerd. Ik had eindelijk begrepen dat ik niet abnormaal was en zeker niet minder dan iemand anders. Er zijn veel meer holebi's dan ik dacht. Ik voelde me goed in mijn vel en heb het dan ook verteld aan mijn beste vrienden. Die schrokken wel even, maar reageren nu best oké.

Waar kan je informatie vinden over holebi's?

.....

Weet je waar je op school informatie kan vinden over holebi's?

.....

Ken je de naam van een holebigroep uit jouw provincie?

.....

Mijn ouders, dat was iets moeilijker. Ik wist helemaal niet hoe ik dat moest aanpakken, maar ik wou het niet langer 'geheim' houden. Op een zondag flapte ik eruit: "Ik heb een lief en 't is een jongen.". Mijn vader was echt geschokt, maar mijn moeder nam direct de tijd om erover te praten. Ze moesten er aan wennen, maar steunden me wel.

Ik voel me goed in mijn vel nu. Maar ik vind het nog altijd onrechtvaardig dat ik op school niet goed durf te vertellen dat ik een vriend heb. Soms zie ik hoe mensen homo-zijn als iets minderwaardig beschouwen. Ik wou dat iedereen een dag holebi kon zijn om te kunnen ervaren hoe het voelt.

Misschien zouden mensen het dan beter begrijpen en er minder om lachen.

Wat is het verschil tussen holebi's en hetero's?

.....

.....

.....

Leila / Senne vertelt Oplossingen voor de leerkracht

Waarvoor staat 'holebi'?

'Holebi' is een afkorting en staat voor HOmo, LEsbisch, Blseksueel. Het gaat over personen die zich gevoelsmatig en/of seksueel aangetrokken voelen tot personen van hetzelfde geslacht of tot beide geslachten.

Juist of fout: Je moet het eerst met een jongen/meisje proberen om te weten of je lesbisch/homo bent.

FOUT. Je hoeft het ook niet eerst met iemand van hetzelfde geslacht proberen om te weten of je hetero bent. Bovendien is het niet altijd duidelijk tot wie je je meer aangetrokken voelt. Sommige mensen voelen dit al heel snel, voor anderen is het complexer. Seksuele oriëntatie ligt ook niet altijd voor honderd procent vast. Een vrouw die op mannen valt kan bijvoorbeeld in haar leven op een gegeven moment een vrouw tegenkomen die haar in de war brengt.

Is verliefd zijn bij lesbiennes en homo's anders dan bij hetero's?

Verliefd zijn is een gevoel van warme genegenheid voor iemand. Je bent verliefd als een ander een onweerstaanbare, intense aantrekkingskracht op je heeft. Er is slechts één verlangen: dicht bij die ander te zijn. Verliefd zijn is voor iedereen anders, ongeacht het geslacht van de persoon waarop je verliefd wordt. De gevoelens die ermee gepaard gaan, kunnen anders zijn omdat je niet verwacht om verliefd te worden op iemand van hetzelfde geslacht. En omdat je er moeilijker over kan praten.

Maak jij soms grappen over holebi's? Denk je dat deze grappen kwetsend kunnen zijn?

Persoonlijk antwoord van de leerling.

Gebruik jij soms 'homo' (of andere gelijkaardige woorden) als scheldwoord? Zo ja, waarom?

Persoonlijk antwoord van de leerling.

Hoe heet het als je aan iemand vertelt dat je homo, lesbisch of bi bent?

Dit is 'coming-out' (Engels) of 'uit de kast komen' (Nederlands).

Waar kan je informatie vinden over homoseksualiteit?

Weet je waar je op jouw school informatie kan vinden over homoseksualiteit?

Informatie kan je vinden in brochures, in de bibliotheek, op het internet...

Leuke internetsites: www.weljongniethetero.be; www.holebifoon.be; www.cavaria.be

Ken je de naam van een holebigroep uit jouw provincie?

Dit kan je opzoeken op de website van Cavaria: www.cavaria.be onder de rubriek 'groepen'.

Wat is het verschil tussen holebi's en hetero's?

Het geslacht van de persoon waarop je verliefd wordt is uiteraard verschillend. Daarnaast is de positie in de maatschappij ook anders. Als hetero ben je in de meerderheid, als holebi zit je in een minderheidspositie en ben je dus onzichtbaarder. Soms moet je tegen vooroordelen opboksen.

Tweede graad

Voor de tweede graad kan je kiezen uit drie methodieken. De eerste methodiek 'Stoere homo!' focust op vooroordelen. De tweede methodiek is een bordspel waarbij leerlingen aan de slag gaan met quizvragen, stellingen en inleefvragen. In de laatste methodiek stellen leerlingen zich voor hoe het zou zijn mocht hun beste vriend of vriendin holebi zijn.

1 STOERE HOMO!

Concept

Dit is een **klasgesprek** waarbij de leerlingen stilstaan bij vooroordelen in onze maatschappij.

Duur

50 minuten

Materiaal

Bord

Papier en balpen per leerling

Werkwijze

1. Schrijf het woord '**vooordeel**' op het bord en vraag aan de leerlingen wat het woord betekent. Laat hen eventueel enkele vooroordelen opsommen.
Bedenk op voorhand enkele voorbeelden van vooroordelen, bijvoorbeeld:
'Vrouwen zijn slechte chauffeurs', 'Nederlanders zijn gierig', 'Mensen die geen job hebben zijn lui',
'Jongeren moeten altijd herrie maken', 'Voetbalfans zijn hooligans.'
2. Verdeel de leerlingen in kleine groepjes en vraag hen een heldere **definitie** te zoeken voor 'vooordeel'.
Om tot een goede definitie te komen kan je hen eerst de vooroordelen laten analyseren.
  - Zijn de vooroordelen allemaal waar?
  - Zoniet, waarom bestaan ze dan?
  - Als ze grappig zijn, waarom zijn ze dan grappig? Zijn ze gevaarlijk? Wat hebben ze gemeen?Een goede definitie zou zijn: '**Vooroordeel**' – **een veronderstelling over iemand, een beoordeling van iemand op basis van één kenmerk.**
3. Waar komen vooroordelen vandaan?
Ook al beseffen we dat vooroordelen niet altijd waar zijn, toch hebben we ze allemaal al eens gehoord.
Waar komen deze vooroordelen vandaan?
Als voorbeeld kan je naar een krantenartikel verwijzen over jongeren en antisociaal gedrag (zie volgende pagina voor een voorbeeld). Zouden oudere mensen bij het lezen van dit artikel een oordeel vormen over jongeren? Leerlingen kunnen ook bronnen bediscussiëren: bijvoorbeeld media (krant, magazines, tv, radio), familie, vrienden, humor en andere.

VOORBEELD VAN EEN KRANTENARTIKEL

Amsterdam - Nederlanders hebben het vaakst in winkelcentra last van antisociaal gedrag. Dat blijkt uit een onderzoek dat in zes landen van Europa is uitgevoerd. Nederland blijkt op dit punt uniek in Europa: in geen enkel ander land stonden de winkelcentra op de eerste plaats. 'Ik ben niet verrast door dit resultaat', zegt Ida Haisma van het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV). 'Vanuit onze organisatie hebben wij al eerder gemerkt dat er rond winkelgebieden grote behoefte was aan veiligheidsverbetering.'

Komt antisociaal gedrag in Nederland ook daadwerkelijk het vaakst voor in de winkelcentra?

'Dat is niet te zeggen op basis van dit onderzoek. We hebben gekeken naar de perceptie van de mensen, niet naar de harde cijfers van aantallen voorvallen van antisociaal gedrag', zegt Jan Kuipers directeur van ADT Nederland en opdrachtgever van het onderzoek. ADT Nederland is een leverancier en dienstverlener op het gebied van beveiligingssystemen.

Jongeren in de leeftijd van 14 tot 25 jaar worden door de meeste geënquêteerden aangewezen als veroorzakers van de overlast. Dat geldt voor heel Europa. In Nederland beschouwt bijna de helft van de respondenten (48%) de jongeren als de grootste boosdoeners.

In winkelcentra wordt daar vaak wat aan gedaan. Zo is bijvoorbeeld in Rotterdam een gedragscode afgesproken tussen een school en winkelcentrum Zuidplein. De regels gelden voor de scholieren als zij in het winkelcentrum zijn. Er mogen bijvoorbeeld nooit meer dan twee jongeren tegelijk een winkel in. Bij overtreding volgen sancties opgelegd door de school."

...

"In Frankrijk wordt de overlast van antisociaal gedrag vooral gevoeld in de buitenwijken. De rellen in de Franse voorsteden, waarbij jongeren auto's in brand staken, waren ten tijde van de enquête nog maar net achter de rug.

Uit 'Het Financieele Dagblad', 09 mei 2006, p. 3

4. Homofobie

Vraag de leerlingen om na te denken over vooroordelen over holebi's. Gebruik de kenmerken die ze aanhalen om het gesprek te beginnen. Vraag of de kenmerken gelden voor alle holebi's. Leg uit dat mensen daar vaak vanuit gaan. Ze denken bijvoorbeeld dat alle homomannen interesse hebben in mode, of dat alle lesbiennes buschauffeur zijn en er mannelijk uitzien. Link nu zowel de positieve als de negatieve kenmerken aan de algemene vragen die je gesteld hebt over vooroordelen:

- Kloppen deze vooroordelen?
- Zoniet, waarom worden ze zo vaak aangehaald?
- Als ze grappig zijn, waarom zijn ze grappig? Kunnen ze gevaarlijk zijn?
- Wat hebben ze gemeenschappelijk?

5. Van vooroordeel tot **discriminatie**. Kijk terug op wat er in de discussie aan bod kwam. Bekijk de gevonden definities van 'vooordeel' en de voorbeelden van vooroordelen over holebi's.

Vraag de leerlingen of het gevaarlijk kan zijn wanneer mensen volgens hun vooroordelen handelen.

Introduceer het woord 'discriminatie' en leg het verschil uit met vooroordeel: **een vooroordeel is een visie, discriminatie is een handeling**.

TIPS

- ▶ Als vooroordelen al besproken zijn in andere lessen (bijvoorbeeld over racisme), dan is het nuttig om de kennis van de leerlingen hierover terug naar boven te halen.
- ▶ Als de groep er klaar voor is, kan je de link leggen met de antidiscriminatiewet. Stel een aantal richtvragen: "Vind je het goed dat er zo'n wet bestaat?" "Denk je dat dit alle mensen beschermt?" Meer informatie over deze wet vind je in de brochure 'Discriminatie, wat is het en wat doe je eraan?'

2 SCHAAP VOORUIT!

Concept

Dit is een bordspel waarbij de leerlingen basisinformatie mee krijgen over het holebithema, zich inleven in de leefwereld van holebi's en leren om hun gevoelens en mening te uiten over het holebithema.

Duur

20 minuten tot 2 uur (afhankelijk van het gebruik)

Materiaal

Bordspel: zie bijlage achteraan

Te kopiëren en uit te knippen:

- 4 stapeltjes kaartjes met stellingen, inleefvragen, kennisvragen en nieuwsberichten: zie pagina 31-36
- Kaartjes met akkoord / niet akkoord (p.36)

Dobbelsteen

Werkwijze

1. Verdeel de leerlingen in groepjes (4 tot 6 groepjes van maximum 5 leerlingen). Elk groepje krijgt een pion.
2. Elk groepje gooit om de beurt de dobbelsteen. De teams proberen als eerste de eindstreep te bereiken met hun pion.
3. Op het spelbord kunnen de leerlingen terecht komen op vier verschillende soorten vakjes, gekoppeld aan vier categorieën opdrachten:

kennisvragen

Op pagina 31 vind je alle kennisvragen. Op pagina 37 de oplossingen. De leerlingen trekken een kennisvraag en krijgen één minuut om te overleggen. Alle teams spelen mee. De groep die aan zet is geeft eerst antwoord, daarna de andere groepjes. De leerkracht geeft het juiste antwoord en de bijkomende achtergrondinformatie uit deze handleiding (zie verder). Indien het team dat aan zet is de vraag goed beantwoordt, mag dit team nog eens met de dobbelsteen gooien.

stellingen

Op pagina 32-33 vind je alle stellingen. Op pagina 39 de oplossingen. De leerlingen krijgen per team één minuut om te overleggen. Daarna tonen ze hun antwoord met de AKKOORD/ NIET AKKOORD-kaartjes. Het team dat aan zet is, overloopt de verschillende argumenten die aan bod kwamen in het overleg en verantwoordt de keuze van de groep. De andere teams mogen daarna reageren. De spelbegeleider modereert het gesprek. Daarna is het aan het volgende groepje om de dobbelsteen te gooien.

inleefvragen

Op pagina 33 vind je alle inleefvragen. De leerlingen krijgen per team enkele minuten de tijd om hun mening te formuleren. Het team dat aan zet is, overloopt de verschillende meningen van het team. De andere teams mogen daarna reageren. De spelbegeleider modereert het gesprek. Daarna is het aan het volgende groepje.

nieuwsberichten

Op pagina 34-36 vind je alle nieuwsberichten. De groep die aan zet is leest het bericht voor. Je kan inleidend vragen wat hen in het bericht opvalt. Daarna lezen de leerlingen de daaraan gekoppelde vraag. Het team dat aan zet is geeft als eerste antwoord. De andere groepen mogen reageren. Daarna is het aan het volgende groepje.

- Het spel is ten einde als één van de teams de eindstreep heeft gehaald of op de door de leerkracht vooropgestelde tijd.

Variaties

Je kunt de kennisvragen, stellingen, inleefvragen en nieuwsberichten ook apart gebruiken, los van het bordspel. Ze zijn bruikbaar tijdens een klasgesprek, als intermezzo of als inleiding op een andere methodiek.

Schaap Vooruit!

Het is in de mode om te zeggen dat je biseksueel bent.

Bericht van maandag 8 juni 2009
OPHEF OVER LES OVER HOMOSEKSUALITEIT
 Op een school in Engeland is ophef ontstaan naar aanleiding van een les over homoseksualiteit aan lagere schoolkinderen. Kinderen rond vijf jaar kregen in de klas uitleg bij de muziek van Elton John. De leerkracht vertelde dat de zanger homo is en legde uit wat dat betekent. Ouders van de leerlingen gingen nadien klagen bij de directie. Hun kinderen zouden na de les 'verward' geweest zijn. De directie vindt de ouders holebi-onvriendelijk.
 Vraag: Wat vind je van de reactie van de ouders?

Een klasgenoot wordt regelmatig gepest omdat hij holebi is. Zou je voor deze klasgenoot opkomen? Waarom wel / waarom niet?

Holebi's zijn een minderheidsgroep. Hoeveel procent van de bevolking is holebi?
 A. 1% B. 3à 8% C. 15 à 20%

Schaap Vooruit!

Start

Finish

Legende

- Inleefvraag
- Kennisvraag
- Stelling
- Nieuwsbericht

Kennisvragen

Te kopiëren en uit te knippen

1
Waar komt het woord homoseksualiteit vandaan?

2
Welke waren de eerste vijf landen in de wereld waar koppels van hetzelfde geslacht konden trouwen?

- A. Nederland, België, Canada, Spanje, Zuid-Afrika
- B. België, Nederland, Noorwegen, Iran, Polen
- C. België, Frankrijk, Spanje, Rusland, Italië

3
Waar komt het woord lesbisch vandaan?

4
De meeste mannen die aan travestie doen (mannen die zich soms als vrouw kleden) zijn:

- A. homo
- B. hetero
- C. biseksueel

5
In Vlaanderen en Brussel bestaan er verenigingen en groepen voor holebi's. Hoeveel verenigingen bestaan er ongeveer?

- A. 10
- B. 50
- C. 100

6
Wanneer beseffen de meeste holebi's dat ze homo, lesbisch of bi zijn?

- A. voor de leeftijd van 14 jaar
- B. tussen 14 en 20 jaar
- C. tussen 20 en 26 jaar

7
Holebi's zijn een minderheidsgroep. Hoeveel procent van de bevolking is holebi?

- A. 1%
- B. 3 à 8%
- C. 15 à 20%

8
Ken je bekende personen die openlijk homo, lesbisch of biseksueel zijn? Noem er drie.

9
Hoe heet het als iemand vertelt dat hij homo, lesbisch of bi is?

- A. Outing
- B. Coming-out
- C. Uit de kast komen

10
Hoe kunnen twee vrouwen of twee mannen samen kinderen krijgen?

11
Waarom worden homo's geassocieerd met de kleur roze (bijvoorbeeld: Roze Zaterdag, Het Roze Huis)?

- A. Omdat deze kleur 'vrouwelijk' is
- B. Omdat homo's veel roze kleren dragen
- C. Omdat holebi's tijdens de Tweede Wereldoorlog een roze driehoek moesten dragen

12
Hoe heet de anonieme telefoonlijn waar je met al je vragen over het holebithema terecht kunt?

- A. Homotelefoon
- B. Holebifoon
- C. Tele-holebi

13
Wat is het internationale symbool van de holebigemeenschap?

- A. De roze driehoek
- B. De regenboogvlag
- C. Het rode lintje

14
Wat betekent Queer?

- A. komt van 'gay' en betekent: homo
- B. komt van 'questioning' en betekent: iemand die zich niet in een hokje wil laten duwen
- C. komt van 'queen' en betekent: man die zich als een koningin gedraagt

Stellingen

Te kopiëren en uit te knippen

Het is in de mode om te zeggen dat je biseksueel bent.

Als een meisje een ander meisje kust, dan is ze lesbisch.

Je kan aan iemand zien of hij of zij holebi of hetero is.

Homo of lesbisch zijn is onnatuurlijk.

Homomannen zijn goed in het huishouden.

Een jongen die opgevoed wordt door een homokoppel, zal ook homo worden.

Holebi's komen te veel op televisie.

Een meisje dat opgevoed wordt door twee lesbiennes heeft meer kans ook lesbisch te worden.

Je kan holebi worden door veel in contact te komen met holebi's.

Iedereen wordt biseksueel geboren.

Je kan holebi worden.

Tegenwoordig zijn er meer mensen homo / lesbisch / bi dan vroeger.

Alle homomannen hebben vrouwelijke trekjes.

Holebi of hetero ben je vanaf de geboorte.

Alle lesbische vrouwen hebben mannelijke trekken.

Als iemand holebi is, moet hij dat gewoon vertellen.

Een meisje weet pas of ze lesbisch is als ze het ook met een man geprobeerd heeft.

Een jongen van 10 jaar die graag met poppen speelt, wordt later zeker homo.

Holebiseksualiteit is iets typisch westers.

Het is goed dat er aparte verenigingen en fuiven bestaan voor holebi's.

Een kind heeft een vader én een moeder nodig.

Iemand die biseksueel is, is iemand die niet kan kiezen tussen hetero of homo/lesbisch zijn.

Twee vrouwen kunnen even goed een kind opvoeden als een man en een vrouw.

In een homo- of lesbische relatie is er altijd iemand die de rol van man opneemt en één iemand die de rol van vrouw opneemt.

Een homokoppel kan even goed een kind opvoeden als een heterokoppel.

Je kan niet én gelovig én holebi zijn.

Inleefvragen

Te kopiëren en uit te knippen

Deze vragen kunnen emoties oproepen. Lees ze even na en kijk welke voor jouw klasgroep het meest geschikt zijn.

Een klasgenoot wordt regelmatig gepest omdat hij holebi is. Zou je voor deze klasgenoot opkomen? Waarom wel / waarom niet?

Je beste vriend of vriendin vertelt je dat hij of zij denkt holebi te zijn. Hoe reageer je? Welke raad geef je hem of haar mee?

Een vriend(in) vraagt je mee naar een holebifuij. Hij/zij is er nog nooit naar toe gegaan en wil de eerste keer niet alleen gaan. Zou je meegaan? Waarom wel / waarom niet?

Zou je het aan je klasgenoten vertellen als je twee mama's of twee papa's had?

Hoe zou je reageren als je kind je later zou vertellen holebi te zijn?

Stel dat je voor dat je zelf holebi bent. Wat zou er in je leven veranderen? Wat zou er veranderen op school, in je vriendenkring? Hoe zou je toekomstbeeld eruit zien?

Stel dat je zelf holebi zou zijn. Zou je naar een holebivereniging gaan?

Aan wie zou je het eerst vertellen dat je holebi bent?

Stel dat jij holebi zou zijn. Zou je met je lief hand in hand over straat durven lopen?

Stel je voor dat slechts 3 tot 8% van de bevolking hetero is. Hoe zou jij je voelen? Wat zou er anders zijn in de wereld?

Nieuwsberichten Te kopiëren en uit te knippen

Deze en andere nieuwsberichten kan je ook vinden op Holebitext* of op www.cavaria.be
Ze worden dagelijks aangevuld met vers nieuws.

* Holebitext vind je via teletekst van Eén en Canvas (pag. 739 en pag. 738), en VT4 en Vijf TV (pag. 280).

Bericht van maandag 8 juni 2009

OPHEF OVER LES OVER HOMOSEKSUALITEIT

Op een school in Engeland is ophef ontstaan naar aanleiding van een les over homoseksualiteit aan lagere schoolkinderen. Kinderen rond vijf jaar kregen in de klas uitleg bij de muziek van Elton John. De leerkracht vertelde dat de zanger homo is en legde uit wat dat betekent.

Ouders van de leerlingen gingen nadien klagen bij de directie. Hun kinderen zouden na de les 'verward' geweest zijn. De directie vindt de ouders holebi-onvriendelijk.

Vraag: Wat vind je van de reactie van de ouders?

Bericht van woensdag 20 mei 2009

CGKR WIL GEBORTEVERLOF LESBIENNES

Het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding (CGKR) vraagt aan de bevoegde ministers om geboorteverlof mogelijk te maken voor lesbische meemoeders.

Vaders hebben recht op 10 dagen verlof na de geboorte van hun kind. Meemoeders hebben dit niet, omdat dit verlof volgens de wet enkel door mannen gebruikt kan worden.

Vraag: Vind jij dat meemoeders (de niet-biologische moeders) ook recht hebben op verlof na de geboorte van hun kind?

Bericht van maandag 27 april 2009

HOMO'S STRAFBAAR IN BURUNDI

De Burundese autoriteiten hebben homoseksueel gedrag in het nieuwe strafrecht gestopt.

President Pierre Nkurunziza heeft in het geheim zijn handtekening gezet onder de omstreden wetgeving.

De nieuwe wet bepaalt dat burgers die homoseksuele daden stellen, tot twee jaar celstraf kunnen krijgen.

Vraag: Vind jij die celstraf rechtvaardig?

Bericht van vrijdag 27 maart 2009

BRITSE THERAPEUTEN 'GENEZEN' HOLEBI'S

Uit een enquête bij Britse hulpverleners blijkt dat 17 procent van hen minstens één poging ondernam om de seksuele oriëntatie van een hulpvrager te veranderen.

Sommige christelijke organisaties promoten therapie als manier om holebi's te 'genezen'.

Andere therapeuten beweerden dat ze, door de seksualiteit te veranderen, wilden voorkomen dat hun patiënt depressief zou worden of zou worden gediscrimineerd.

Vraag: Denk jij dat holebiseksualiteit kan genezen worden?

Bericht van woensdag 11 maart 2009

ADOPTIE DOOR HOMOKOPPELS IS MOEILIK

Het blijft heel moeilijk voor homokoppels om een kind te adopteren. In de afgelopen drie jaar slaagden slechts vier koppels hierin.

Intrafamiliale adopties zijn gemakkelijker te verwezenlijken. Daarbij adopteert de ene partner het kind van de andere. Alleen al het voorbije jaar gebeurden er 53 intrafamiliale adopties. Een kind uit het buitenland adopteren is voor homokoppels zo goed als uitgesloten.

Vraag: Waarom is het moeilijk om kinderen uit het buitenland te adopteren?

Bericht van dinsdag 20 januari 2009

WIN DE ROZE SCHOEN VAN STUBRU

Studio Brussel reikt de eerste Roze Schoen uit. Homoseksuele voetballers kunnen via stubru.be hun coming-out doen. Wie uit de kast komt, wint de Roze Schoen en een Studio Brussel-outfit voor zijn hele ploeg. Openlijk homo zijn in de sportwereld is niet gemakkelijk. De winnaar van de Roze Schoen wordt bekend gemaakt de dag na de uitreiking van de Gouden Schoen.

Vraag: Denk je dat het in sportclubs makkelijk is om je coming-out te doen?

Bericht van zaterdag 31 januari 2009

SCHOOL MAG HOLEBI'S WEIGEREN

Een rechter in Californië heeft een christelijke hogeschool de toestemming gegeven om leerlingen te weigeren op basis van hun seksuele voorkeur. Twee lesbiennes die in 2005 van school werden gestuurd omdat ze een relatie hadden, spanden een zaak in tegen de school.

De rechter oordeelde dat scholen niet dezelfde regelgeving hoeven te volgen als bedrijven.

Vraag: Wat vind je ervan dat een Amerikaanse school holebi-leerlingen mag weigeren?

Bericht van woensdag 6 mei 2009

TWEE NIEUWE ONDERZOEKEN OVER HOLEBI'S

De UA, UHasselt en VUB deelden de resultaten van hun onderzoek mee:

1 op 5 jongens vindt dat holebi's niet dezelfde rechten mogen hebben als hetero's. 1 op 10 vindt seks tussen mensen van gelijk geslacht fout. 4 op 10 lesbische of biseksuele meisjes kreeg al te maken met verbaal of psychisch geweld omwille van holebi-zijn. 15 procent ondernam minstens 1 poging tot zelfdoding.

vraag: Vind jij dat holebi's dezelfde rechten mogen hebben?

Bericht van zondag 22 maart 2009

BERLIJNSE AFFICHES TEGEN HOMOGEWELD

In Berlijn is een affichecampagne gelanceerd als antwoord op het recente geweld tegen holebi's. De campagne bestaat uit posters waarop twee kussende mannen, twee kussende vrouwen en een zoenend heterokoppel te zien zijn. De slogan 'Liefde verdient respect' is te lezen in het Duits, Turks en Arabisch. Klaus Wowereit, de homoseksuele burgemeester van Berlijn, stelde de campagne voor.

Vraag: Vind je dit een goede campagne?

Bericht van zondag 22 februari 2009

"ER ZIJN GEEN HOMO'S IN NIGERIA"

Volgens het Nigeriaanse ministerie van Buitenlandse Zaken kent het Afrikaanse land simpelweg geen homo's en lesbiennes.

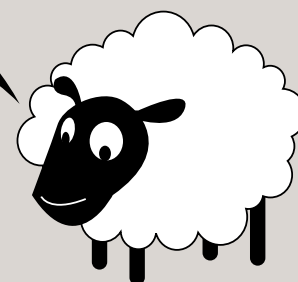
Woordvoerder Ojo Madueke zei op een VN-mensenrechtenconferentie dat hij geen georganiseerde holebigroepen kent.

Het ministerie heeft uitgebreid nagevraagd of er zulke groepen bestaan in Nigeria. Omdat er geen holebigroepen gevonden werden, besloot het ministerie dat er niet nagedacht hoeft te worden over mensenrechten voor holebi's.

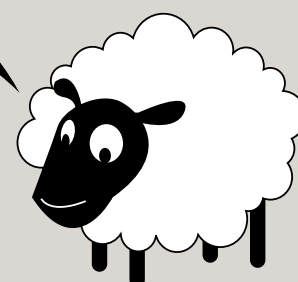
Vraag: Waarom denk je dat er geen holebiverenigingen gevonden zijn?

Akkoord

**Niet
akkoord**

Kennisvragen

Oplossingen voor de leerkracht

1. Vanwaar komt het woord 'homoseksualiteit'?

Homoseksualiteit is afgeleid van het Griekse woord 'homos' (dat 'gelijk' betekent) en het Latijnse woord 'sexus' ('geslacht'). Het gaat over mensen die zich gevoelsmatig en/of seksueel aangetrokken voelen tot iemand van hetzelfde geslacht.

2. Vanwaar komt het woord 'lesbisch'?

De term is afgeleid van het Griekse eiland Lesbos. Daar leefde de lesbische dichteres Sappho. In haar gedichten beschreef ze haar liefde voor vrouwen.

3. In Vlaanderen en Brussel bestaan er verenigingen en groepen voor holebi's. Hoeveel verenigingen bestaan er ongeveer?

C. 100. Er bestaan veel verschillende verenigingen voor holebi's. Er zijn groepen voor jongeren, senioren, voor holebi's die samen sporten, gelovige holebi's,... Deze verenigingen staan uiteraard ook open voor hetero's. Het is belangrijk dat deze verenigingen bestaan omdat holebi's er elkaar kunnen ontmoeten, een partner kunnen vinden en zichzelf kunnen zijn.

4. Holebi's zijn een minderheidsgroep. Hoeveel procent van de bevolking is holebi?

B. Internationale studies duiden aan dat zo'n 3 tot 8 % homoseksueel is. Holebi's zijn een minderheidsgroep in de samenleving.

5. Hoe heet het als iemand vertelt dat hij of zij homo, lesbisch of bi is?

B. en C. 'Coming-out' is de Engelse term voor 'uit de kast komen'. 'Outing' is het openbaar maken van iemand's homoseksualiteit door iemand anders dan de persoon zelf.

6. Waarom worden homo's geassocieerd met de kleur roze (bijvoorbeeld: Roze Zaterdag, Het Roze Huis)?

C. Ook holebi's zijn vervolgd tijdens de Tweede Wereldoorlog en kwamen in concentratiekampen terecht. Zij droegen een roze driehoek op hun kleding, te vergelijken met de gele Davidster die de Joden moesten dragen.

7. Wat is het internationale symbool van de holebigemeenschap?

B. De roze driehoek wordt nog steeds gebruikt om holebi's te herdenken die tijdens de Tweede Wereldoorlog in concentratiekampen zaten. In de jaren '70 werd de driehoek ook gebruikt door militante holebigroepen die voor gelijke rechten streden.

Het rode lintje, of 'Aids Awareness Ribbon', staat symbool voor solidariteit met hiv-positieve mensen en voor de strijd tegen hiv.

De Amerikaanse kunstenaar Gilbert Baker ontwierp in 1978 de regenboogvlag. In de jaren '80 nam de rest van de wereld de vlag als symbool over. De regenboogvlag had oorspronkelijk acht kleuren die samen stonden voor diversiteit in de holebigemeenschap: fel roze voor seks, rood voor leven, oranje voor genezing, geel voor zon, groen voor natuur, turkoois voor kunst, indigo voor harmonie en violet voor levenslust. Toen de vlag in 1979 in massaproductie ging, bleek dat sommige kleuren niet beschikbaar waren in de fabriek, dus werden 'hot pink' en turkoois uit het ontwerp gehaald en indigo vervangen door koningsblauw.

8. Welke waren de eerste landen in de wereld die huwelijken erkenden tussen homo en lesbische koppels?

A. Anno 2009 zijn er zeven landen waar een burgerlijk huwelijk mogelijk is (Nederland, België, Canada, Spanje, Zuid-Afrika, Noorwegen, Zweden). In enkele deelstaten van Noord-Amerika is er ook een huwelijk mogelijk, terwijl er in andere landen wel een geregistreerd partnerschap bestaat (een soort samenlevingscontract).

Verworven rechten zijn precair. Zo werd in de Amerikaanse staat Californië het homohuwelijk eerst erkend en een jaar later opnieuw verboden.

9. De meeste mannen die aan travestie doen (mannen die zich soms in vrouw kleden) zijn:

B. Hetero. Uiteraard zijn er ook travestiemannen die homo zijn. Maar dit bewijst dat je als man niet noodzakelijk homo bent als je je vrouwelijke kant tot uiting laat komen. Op wie je verliefd wordt staat op zich los van je genderidentiteit (hoe mannelijk of vrouwelijk je je al dan niet voelt). Bovendien hebben vrouwelijkheid – mannelijkheid in elke cultuur een andere invulling.

10. Wanneer beseffen de meeste holebi's dat ze homo, lesbisch of bi zijn?

B. De leeftijd waarop mensen ontdekken dat ze holebi zijn, is voor iedereen anders. De één is er op z'n tiende uit, de ander na z'n dertigste. Maar in de puberteit, van ongeveer 12 tot 18 jaar, ontwikkelen jongeren hun seksuele gevoelens. Sommige pubers komen er dan achter dat ze verliefd kunnen worden op iemand van hetzelfde geslacht. Tussen ontdekken bij jezelf dat je holebi bent en je coming-out doen, kan een lange periode zitten.

11. Ken je bekende personen die openlijk homo, lesbisch of biseksueel zijn? Noem er drie.

Voorbeelden vind je in de brochure 'Alles wat je altijd al wilde weten over holebi's'.

12. Hoe kunnen twee vrouwen of twee mannen samen kinderen krijgen?

Twee vrouwen kunnen kinderen krijgen via kunstmatige inseminatie (met donorsperma, meestal van een ongekende donor). De meemoeder (de niet-biologische mama) kan de baby na de geboorte adopteren, zodat zij een wettelijke band met het kind verwerft. Soms hebben lesbische gezinnen kinderen die geboren zijn uit een vorige heterorelatie, of door adoptie en pleegzorg.

Twee mannen kunnen kinderen krijgen via draagmoederschap, maar dat is in ons land niet wettelijk geregeld. Soms hebben zij kinderen geboren uit een vorige heterorelatie, of door adoptie en pleegzorg. Kinderen adopteren blijft voor mannenkoppels heel moeilijk. Voor Belgische kinderen bestaan er lange wachtlijsten en buitenlandse kinderen worden niet aan homokoppels toegewezen omdat de landen van herkomst dat vaak niet willen.

13. Hoe heet de anonieme telefoonlijn waar je met al je vragen over het holebithema terecht kan?

B. Holebifoon. www.holebifoon.be

14. Wat betekent Queer?

B. Iemand die zich 'Queer' noemt, houdt niet van hokjesdenken. Hij verzet zich tegen de hokjes die er in verband met seksuele oriëntatie zijn: holebi, hetero, bi. Hij houdt ook niet van de hokjes over gender: man, vrouw.

Stellingen

Oplossingen voor de leerkracht

De onderstaande tabel somt de stellingen op. Elke stelling behoort tot een bepaald thema en krijgt in de laatste kolom een moeilijkheidsgraad toegewezen (van * = eerder gemakkelijk tot **** = eerder moeilijk). Onderaan de tabel wordt elk thema kort toegelicht, zodat je meer uitleg kan geven bij elke stelling tijdens de discussies. Je kan op voorhand een selectie maken van stellingen die geschikt zijn voor je klasgroep.

Holebi's komen te veel op televisie.	beweging / media	*
Het is goed dat er aparte verenigingen en fuiven bestaan voor holebi's.	beweging / media	****
Het is in de mode om te zeggen dat je biseksueel bent.	biseksualiteit	*
Iemand die biseksueel is, is iemand die niet kan kiezen tussen hetero of homo/lesbisch zijn.	biseksualiteit	****
Als iemand holebi is, moet hij of zij dat gewoon vertellen.	coming-out	***
Je kan aan iemand zien of hij of zij holebi of hetero is.	gender	*
Homomannen zijn goed in het huishouden.	gender	*
Alle homomannen hebben vrouwelijke trekjes.	gender	**
Alle lesbische vrouwen hebben mannelijke trekken.	gender	**
Een jongen van 10 jaar die graag met poppen speelt, wordt later zeker homo.	gender	***
In een homo of lesbische relatie is er altijd iemand die de rol van de man opneemt en één iemand die de rol van vrouw opneemt.	gender	****
Een meisje weet pas of ze lesbisch is als ze het ook met een man geprobeerd heeft.	identiteit	**
Als een meisje een ander meisje kust, dan is ze lesbisch.	identiteit	**
Homo of lesbisch zijn is onnatuurlijk.	identiteit	**
Holebiseksualiteit is iets typisch westers.	multicultureel	***
Je kan niet én gelovig én holebi zijn.	multicultureel	****
Een kind heeft een vader én een moeder nodig.	ouderschap	***
Twee vrouwen kunnen even goed een kind opvoeden als een man en een vrouw.	ouderschap	***

Een homokoppel kan even goed een kind opvoeden als een heterokoppel.	ouderschap	***
Je kan holebi worden door veel in contact te komen met holebi's.	worden / zijn	*
Je kan holebi worden.	worden / zijn	*
Een jongen die opgevoed wordt door een homokoppel, zal ook homo worden.	worden / zijn	**
Een meisje dat opgevoed wordt door twee lesbiennes heeft meer kans ook lesbisch te worden.	worden / zijn	**
Iedereen wordt biseksueel geboren.	worden / zijn	**
Tegenwoordig zijn er meer mensen homo / lesbisch / bi dan vroeger.	worden / zijn	**
Holebi of hetero ben je vanaf je geboorte.	worden / zijn	**

THEMA BEWEGING EN MEDIA

Het staat niet op iemands gezicht te lezen of hij hetero is of niet. Holebi's zijn een onzichtbare minderheids-groep. Dat maakt het net extra moeilijk. Het is belangrijk dat er bekende mensen zijn die er openlijk voor uitkomen dat ze holebi zijn. Zo weten holebi's dat ze niet alleen op de wereld zijn én weten hetero's dat niet elke vrouw op mannen valt. De media tonen soms stereotiepe beelden van holebi's. Het is goed om die wat te nuanceren.

Daarnaast is het belangrijk dat holebi's andere holebi's kunnen ontmoeten. Mensen met dezelfde achtergrond, interesses of vragen zoeken elkaar op. Het is belangrijk dat er specifieke groepen voor holebi's bestaan. Deze groepen sluiten hetero's trouwens niet uit.

THEMA IDENTITEIT

Of iemand wel of niet holebi is, kan alleen die persoon zelf bepalen. Het is belangrijk om een onderscheid te maken tussen drie aspecten: verlangen of gevoelens, gedrag en identiteit.

In de westerse betekenis van homoseksualiteit ligt de nadruk op identiteit: iemands homoseksualiteit maakt deel uit van zijn/haar eigen persoonlijkheid. Vroeger zag men homoseksualiteit meer als een vorm van gedrag: seksuele handelingen die iedereen kon uitvoeren. Doordat homoseksualiteit nu als identiteit beschouwd wordt, bestaat de indruk dat die identiteit onveranderlijk is. Je bent óf hetero, óf bi, óf homoseksueel.

Dat betekent niet dat iemands gevoel of gedrag altijd overeenstemt met zijn identiteit. Sommige mensen die zichzelf als hetero beschouwen, kunnen af en toe gevoelens hebben voor mensen van de eigen sekse. Andersom kunnen mensen die zichzelf als homoseksueel zien ook heteroseksuele contacten hebben of hebben gehad. Iemand is dus homo of lesbisch wanneer hij zichzelf zo benoemt.

THEMA BISEKSUALITEIT

Biseksualiteit heeft net als homoseksualiteit en heteroseksualiteit te maken met verlangens, gedrag en zelfbenoeming. Wanneer iemand zich bi noemt, is niet altijd duidelijk. Heel wat mensen hebben bijvoorbeeld biseksuele gevoelens of fantasieën, maar benoemen zich toch niet als bi. Misschien komt dat doordat het geen evidente identiteit is. Zo leven er heel wat vooroordelen over bi's: ze eten van twee walletjes, ze zijn ontrouw en niet monogaam. Dit is niet respectvol ten aanzien van de biseksuele identiteit. Bi's kunnen hierdoor extra stress ervaren. Uit onderzoek blijkt dat bi-jongeren minder open zijn over hun seksuele oriëntatie en zich minder kunnen identificeren met de categorie 'holebi'. Biseksualiteit kan ook een tijdelijke fase zijn, bijvoorbeeld bij het net ontdekken van homoseksuele gevoelens. Voor anderen is het echter een permanente geaardheid. Biseksualiteit daagt ons uit een complexere visie op seksuele oriëntatie te hanteren. Het strikt tweeledige hetero-homo model geldt niet.

THEMA WORDEN / ZIJN

Homoseksualiteit is aanwezig in alle culturen, in alle periodes van de geschiedenis, in alle sociaal-economische en maatschappelijke klassen. Dat blijkt uit oude teksten, afbeeldingen, gebruiken en rituelen uit verschillende landen.

De exacte reden waarom iemand holebi is of wordt, kennen we niet. Er zijn al vele onderzoeken de revue gepasseerd. Sommige theorieën zeggen dat het aangeboren is (genetisch). Anderen denken dat het biologisch bepaald is (hormonen, hersenen,...). Maar we weten het nog steeds niet en eigenlijk doet het er ook niet toe. We gaan er in het Westen van uit dat je seksuele oriëntatie een stuk van je identiteit vormt, dat het niet iets is waar je zomaar voor kiest. Toch moet ook deze opvatting onmiddellijk genuanceerd worden. Seksuele oriëntatie kan veranderen doorheen het leven. Het is geen vaststaand en onveranderlijk fenomeen.

THEMA OUDERSCHAP

Er zijn veel gezinnen die anders zijn dan 'mama - papa - kinderen': gescheiden ouders, nooit getrouwde ouders, oma's en zussen die oppassen, nieuwe partners, enzovoort. Als ouders van hun kind houden, maakt het niet uit of ze man of vrouw zijn, hetero of homo.

Onderzoek toont aan dat kinderen die opgroeien met twee vaders of moeders niet ongelukkiger zijn. Ze hebben ook niet meer kans om homo te worden. Tenslotte zou dit impliceren dat elke holebi ook holebi-ouders heeft. Dat is uiteraard niet het geval.

THEMA COMING-OUT

Ieder individu moet zelf bepalen wat hij over zichzelf vertelt. Sommigen vertellen liever niet dat ze holebi zijn omdat ze vinden dat het niemand wat aangaat. De meeste jongeren vertellen niets uit angst voor negatieve reacties. Uit onderzoeken blijkt dat 'uit de kast komen' voor de meeste holebi's een opluchting is. Maar het is niet voor iedereen een optie. Denk maar aan jongeren die in een streng religieuze omgeving zijn opgegroeid. Nota: 'coming-out' wil zeggen dat je zelf vertelt dat je holebi bent. 'Outing' gebeurt als iemand over iemand anders vertelt dat die holebi is.

THEMA MULTICULTUREEL

Het is niet onwaarschijnlijk dat homoseksualiteit als iets 'typisch westers' beschouwd wordt, omdat het in onze huidige maatschappij meer zichtbaar is. Ook in andere culturen komt homoseksualiteit voor, maar vaak meer verdoken.

Er zijn landen waar straffen staan op holebi-zijn. In verschillende religies wordt homoseksualiteit veroordeeld. Dit gebeurt meestal op basis van religieuze geschriften. Deze kunnen echter op verschillende manieren geïnterpreteerd worden.

THEMA GENDER

Er is een verschil tussen genderidentiteit en seksuele identiteit. Genderidentiteit is de mate waarin je het gevoel hebt man en/of vrouw, mannelijk en/of vrouwelijk te zijn, onafhankelijk van je biologisch geslacht. Dit staat los van de seksuele oriëntatie: de mate waarin men zich aangetrokken voelt tot mannen, vrouwen of beide.

Aan de ene kant vervagen de grenzen tussen mannelijk en vrouwelijk steeds meer, aan de andere kant zijn er ook wel strenge definities van wat vrouwelijk is en wat mannelijk. In reclamespotjes zijn het doorgaans nog steeds de vrouwen die kinderen verzorgen, koken en de was doen, terwijl de mannen vergaderen, klussen en autorijden. Een man die er 'vrouwelijker' uitziet of zich zo gedraagt, wordt sneller als homo bestempeld. Aan een koppel van twee vrouwen of mannen wordt wel eens gevraagd: "wie is er nu het mannetje en wie is het vrouwtje?" Op zich is het onzin om homoseksuele partners in te delen in 'de man' en 'de vrouw'. Homomannen en lesbische vrouwen die samenleven, zullen net als heterostellen samen werk en privé organiseren. Omdat de rollen en uiterlijkheden voor homo- en lesbische relaties minder vastliggen, hebben beide partners meer ruimte om te experimenteren. Meer informatie hierover vind je via www.genderindeblender.be

3 MIJN BESTE VRIEND IS HOLEBI

Concept

Dit is een **oefening** waarbij leerlingen zich **inleven** in hoe het zou zijn mocht hun beste vriend of vriendin holebi zijn.

Duur

40 minuten

Materiaal

Tekst 'Mijn beste vriend', zie pagina 43.

Tekst 'Mijn beste vriendin', zie pagina 44.

Papier en balpennen.

Werkwijze

1. Verdeel de klas in kleine groepjes.
2. Geef aan de helft van de groepjes de tekst 'Mijn beste vriend' en aan de andere helft de tekst 'Mijn beste vriendin'.
3. De leerlingen lezen de tekst en beantwoorden in hun groepjes de vragen.
4. Daarna volgt een klasgesprek waarbij de verschillende groepjes hun bevindingen naar voren brengen. Tijdens de nabespreking kan je vragen of de meningen in de groep overeen kwamen of eerder verschilden.
5. Je kan besluiten met de volgende punten:
  - Het feit dat Elias en Emma (de personages uit de teksten) holebi zijn, verandert hen niet drastisch. Ze blijven even lief of stoer of grappig. Alleen weten we nu iets meer over hun seksuele oriëntatie. Enkel de manier waarop wij naar hen kijken en hoe we met hen over jongens/meisjes praten, verandert misschien.
  - Het is normaal dat je als beste vriend of vriendin in het begin misschien even schrikt, waarschijnlijk had je het helemaal niet verwacht. Je kan eerlijk zeggen hoe je je daar bij voelt, als het maar op een respectvolle manier gebeurt.
  - Elias en Emma hebben de moed gehad om hun geheim toe te vertrouwen aan ons, ondanks hun angst om afgewezen te worden. Ze hebben nood aan vriendschap en een luisterend oor.

Mijn beste vriend

Je bent al sinds de lagere school bevriend met Elias. Jullie zijn allebei 15, wonen in dezelfde wijk en spelen samen in een voetbalploeg. Elias is heel sportief en heeft een geweldig gevoel voor humor. Alle jongens uit de voetbalploeg kijken naar hem op omdat hij altijd sfeer in de groep brengt. Hij is echt populair, ook bij de meisjes. Maar hij heeft nog geen vriendin. Jullie hangen graag samen rond, luisteren naar muziek, praten soms over meisjes, wat altijd voor hilariteit zorgt. Je vindt Elias een toffe gast, eigenlijk is het gewoon je beste vriend. Je zou niet willen dat er iets tussen jullie vriendschap kwam.

Maar sinds een tijdje is Elias wat afstandelijker en lacht hij minder. Op de laatste voetbaltraining kwam hij zelfs niet opdagen. Je hebt het gevoel dat hij ergens mee zit, dat hij jou iets wil vertellen, maar hij aarzelt altijd. Op een avond komt hij langs om videogames te spelen. Terwijl je vertelt over een meisje dat je wel ziet zitten, vertelt Elias dat meisjes hem niet aantrekken. Hij zegt dat hij zich abnormaal voelt, omdat hij eerder iets voelt voor een jongen op school. Hij zegt ook dat het heel moeilijk voor hem is en dat hij schrik heeft voor jouw reactie. Jij had zo'n onthulling helemaal niet verwacht.

- Hoe reageer je op deze mededeling? Wat zeg je? Wat doe je?
- Verandert dit jouw kijk op Elias?
- Zou dit nieuws jullie vriendschap kunnen veranderen?
- Wat kan je zeggen tegen Elias om hem gerust te stellen?
- Wat zou je doen als Elias nageroepen werd op school?
- Mocht Elias je vragen om hem te vergezellen naar een holebifuij, omdat hij daar nog niemand kent, zou je dat doen? Waarom wel/niet?
- Zou het gemakkelijker of moeilijker zijn mocht het hier gaan om je beste vriendin in plaats van je beste vriend?

Mijn beste vriendin

Emma, Yusra en Luna zijn jouw beste vriendinnen sinds het eerste middelbaar. Jullie zitten ook in dezelfde klas. Je trekt veel op met je vriendinnen. Jullie weten altijd wel lol te maken, ook al zijn jullie enorm verschillend. Emma is degene met wie je het meeste babbelt. Jullie kunnen elkaar echt alles toevertrouwen. Maar de laatste tijd doet Emma wat raar. Nochtans is ze heel populair. Vorige week nog hoorde je dat Steven, een keiknappe gast uit het vierde, haar wel zag zitten. Maar zelfs dat kon haar niet opvrolijken. Ze vond het maar niks. Er zit Emma duidelijk iets dwars, maar ze aarzelt altijd om erover te praten. Op een avond komt Emma langs. Ze vertelt jou dat ze zich niet aangetrokken voelt tot jongens, maar meer tot meisjes. Ze heeft het duidelijk moeilijk. Ze vertelt dat ze zich zorgen maakt omdat ze denkt dat ze lesbisch is. Ze zegt dat ze zich abnormaal voelt. Jij bent de eerste aan wie ze het vertelt. Ze vertelt dat ze schrik heeft voor jouw reactie en de reactie van de andere vriendinnen. Jij had zo'n onthulling helemaal niet verwacht.

- Hoe reageer je op deze mededeling? Wat zeg je? Wat doe je?
- Verandert dit jouw kijk op Emma?
- Zou dit nieuws jullie vriendschap kunnen veranderen?
- Wat kan je zeggen tegen Emma om haar gerust te stellen?
- Wat zou je doen als Emma nageroepen werd op school?
- Mocht Emma je vragen om haar te vergezellen naar een holebifuij, omdat ze daar nog niemand kent, zou je dat doen? Waarom wel/niet?
- Zou het gemakkelijker of moeilijker zijn mocht het hier gaan over je beste vriend in plaats van je beste vriendin?

Derde graad

De methodiek 'Niet meer, niet minder' is een groepsspel waarbij leerlingen stilstaan bij minderheids- en meerderheidsgroepen in de maatschappij. Met de tweede methodiek 'Omgekeerde wereld' leven leerlingen zich in in de positie van holebi's. Bij de laatste methodiek 'Holebirechten wereldwijd' maken leerlingen een groepswork over mensenrechten in een internationaal perspectief. Eventueel kan je voor de derde graad ook gebruik maken van de stellingen en kennisvragen uit het bordspel van de tweede graad (zie pagina 29).

1 NIET MEER, NIET MINDER'

Concept

Dit is een **oefening** waarbij leerlingen zich **inleven** in meerderheids- en minderheidsgroepen in de maatschappij. Ze leren de relatie kennen tussen macht en autoriteit en gaan het debat aan over regels in de maatschappij.

Duur

50 minuten

Materiaal

Linten (of etiketten of t-shirts) in twee kleuren, bijvoorbeeld groene en zwarte.
Krantenpapier, waardeloos materiaal, scharen, plakband.

Werkwijze

1. Deel de **linten** willekeurig uit en vraag de leerlingen om ze rond het hoofd of de arm te knopen. Iedereen in de groep moet er één hebben. Zorg voor meer groene linten dan zwarte. Aan een groep van 20 leerlingen geef je bijvoorbeeld 13 groene en 7 zwarte.

2. Maak een lijst van regels (op een groot blad papier), en hang die zichtbaar op. Leg uit dat de **regels zonder uitzondering** gevolgd moeten worden.

Mensen met zwarte linten:

- mogen niet op stoelen zitten,
- mogen niet praten tegen elkaar,
- mogen niet met een 'groene' praten, behalve als ze aangesproken worden,
- mogen geen toegang hebben tot materiaal zonder toestemming,
- moeten op 1,5 m afstand van elkaar blijven,
- mogen de stoelen niet verplaatsen.

Mensen met groene linten:

- mogen 'zwarten' opdrachten geven,
- hebben vrije toegang tot al het materiaal dat ze nodig hebben,
- mogen drinken en eten tijdens de opdracht,
- mogen de stoelen niet verplaatsen.

3. Zet twee stoelen 2 meter uit elkaar voor de groene groep. Voor de zwarte groep zet je twee stoelen drie meter uit elkaar. Elke groep moet zo snel mogelijk een brug bouwen tussen de twee stoelen met het gekregen materiaal. De brug mag de grond niet raken en aan het einde wordt de kracht van de brug getest door er

1 Deze werkvorm is gebaseerd op de werkvorm 'De regels van het spel' uit het educatief pakket: Allemaal Anders, Allemaal Gelijk, Vormen vzw, 2001, blz. 66.

bijvoorbeeld een borderveger of map op te leggen.

De groene groep krijgt goed, stevig materiaal (scharen, plakband, karton, mappen, wat ze kunnen vinden in het klaslokaal...). De zwarte groep krijgt enkel krantenpapier en een kleine rol plakband.

4. Geef de leerlingen twintig minuten de tijd om hun opdracht te volbrengen en zie er op toe dat de regels strikt gevolgd worden. Als leerkracht ben je enkel observator en agent. Normaal gezien zal de 'groene groep' er het eerste en het beste in slagen om de opdracht te vervullen. (indien niet, dan kan je de opdracht na twintig minuten stilleggen en sowieso de groene groep als winnaar uitroepen.)

5. Zorg ervoor dat je **voldoende tijd neemt voor de nabespreking**. Begin met de mensen te vragen hoe ze zich voelden tijdens het spel en wat ze eruit leerden. Stel volgende vragen:

- Hoe voelde het om een 'groene' of een 'zwarte' te zijn?
- Wat was het beste/ slechtste aan een 'groene' of een 'zwarte' te zijn?
- Heeft er iemand geprobeerd om zijn/ haar lint om te ruilen?
- Welk soort discriminatie komt er voor in het echte leven?
- Wie heeft de macht om de regels te veranderen?
- Hoe democratisch is jouw school?

- Bereid de regels zorgvuldig voor om controle te houden over het spel.
- Zorg ervoor dat je weet wie in welke groep zit. Je kan het vormen van de groepen manipuleren, maar laat de deelnemers niet weten dat je dit hebt gedaan.
- Wees je ervan bewust dat deze activiteit sterke gevoelens naar boven kan brengen. Het is belangrijk dat de leerlingen uit hun rol stappen voor de nabespreking!

Variaties

Je kan de leerlingen ook een andere opdracht geven of je kan deze regels laten toepassen gedurende een normaal lesverloop.

2 OMGEKEERDE WERELD

Concept

Dit is een **inleefverhaal** om voor te lezen, gekoppeld aan een **denk opdracht**. De leerlingen leven zich in in een minderheidspositie en stellen een emancipatorisch plan op.

Duur

50 minuten

Materiaal

Verhaal 'Omgekeerde wereld', zie pagina 47

Post-its

Werkwijze

1. Je leest het verhaal 'Omgekeerde wereld' voor en vraagt de leerlingen om de ogen te sluiten en zich zo goed mogelijk in te leven.
2. Aan het einde vraag je de leerlingen hun indrukken of gevoelens bij het verhaal in enkele woorden neer te schrijven op post-its.
3. Leerlingen lezen hun post-it voor en kleven deze op het bord. Als leerkracht krijg je op die manier een overzicht van wat het verhaal bij de meeste leerlingen heeft losgemaakt.
4. Je geeft de leerlingen de opdracht om in groepjes te brainstormen over acties om heterojongeren als Jeroen te helpen en om heteroseksualiteit meer aanvaard te krijgen in de maatschappij. Mogelijke acties kunnen zijn: een betoging houden, een campagne opstellen, een brochure maken, een groep oprichten, een heterofoon organiseren.
5. Elk groepje stelt zijn acties voor aan de andere leerlingen.
6. Je kan een nabespreking houden aan de hand van volgende richtvragen:
  - Op welke vooroordelen botst Jeroen in het verhaal?
  - Wat is moeilijk aan een minderheid zijn in de samenleving?
  - Wat is leuk aan een minderheid zijn in de samenleving?
  - Wie bepaalt wat als 'normaal' gezien wordt?
  - Kijken jullie op een andere manier naar holebi's na dit verhaal? Wat is er veranderd?

Omgekeerde wereld

Je heet Jeroen, je bent 16 en je zit in het vierde jaar van het secundair onderwijs. School zegt jou niet veel. Sommige vakken vind je best interessant, andere zijn om in slaap te vallen. In je vrije tijd amuseer jij je wel. Je bent veel bezig met muziek en in de zomer schuim je alle festivals af. Toch heb je het soms ook moeilijk. Iedereen rondom jou is holebi: volgens onderzoek zo'n 90% van de bevolking. Je vrienden praten constant over jongens. Je begrijpt dat niet. Wat is er zo interessant aan jongens? Je voelt je eerder aangetrokken tot meisjes, dat voelt heel raar. Het duurde even voordat je het besepte, maar je bent er nu bijna zeker van: je bent hetero. Dat is balen. Je voelt je anders, abnormaal, je durft het vooral aan niemand te zeggen. Je twee moeders praten over hetero's alsof het vieze mensen zijn. Wat is er vies aan liefde? Overal zie je homokoppels en lesbische koppels: op straat, op televisie, zelfs op school. Je begrijpt het niet. Je zou echt nooit iets kunnen voelen voor een man, of je kan het je toch niet inbeelden. Zelf heb je vorig jaar wel eens geprobeerd om een relatie met een jongen te hebben. Dat ging echt niet. Hij was een goede kameraad, maar niets meer. Af en toe komt het eens voor in een film dat een man een vrouw kust. Dan zit je met grote ogen te kijken, maar het eindigt altijd dramatisch. Is het dan onmogelijk: hetero zijn én je goed voelen? Vorige week zette je de stap naar een heterovereniging: best wel spannend! Je kende nog niet veel hetero's: een paar BV's en een nonkel, niet echt mensen waarmee je kan praten. Maar vorige week ging je dus naar een bowlingactiviteit. Het was wel wennen. Je dacht eigenlijk dat alle heteromannen stoere macho's waren, maar er waren echt heel veel verschillende jongens. Het voelde heel goed om eindelijk eens onder mannen over meisjes te kunnen babbelen, in plaats van over jongens. Het voelde heel goed om eindelijk mensen te leren kennen die waren zoals jij.

Die holebi's, man man, wat zijn die conservatief. Altijd gaat het over man-man- of vrouw-vrouwkoppels en een man en een vrouw: dat vinden ze maar raar. Meestal omdat ze niet veel hetero's kennen. Ze hebben ook geen idee hoe het is om hetero te zijn. Ze stellen dan van die onnozele vragen zoals: een man en een vrouw, hoe gaat dat dan in bed? Kunnen jullie elkaar begrijpen? Of ze zeggen, oh je hebt vast de juiste man nog niet ontmoet. Of ze zeggen dat het voor hen oké is hetero zijn, maar ze zijn wel doodsbang dat je hen gaat verleiden. Precies alsof wij heteromannen elke vrouw bespringen en alle heterovrouwen achter iedere man aanlopen. Gelukkig is er de laatste jaren heel wat veranderd. Mannen en vrouwen mogen nu met elkaar trouwen. Ze mogen zelfs kinderen maken, hoewel daar vaak negatief over gedaan wordt. Soms wou ik dat ik holebi was. Het zou m'n leven een stuk gemakkelijker maken. Toch ben ik nu tevreden dat ik hetero ben, het maakt me wat anders, maar ik vind het belangrijk mezelf te kunnen zijn en niet te doen alsof ik jongens aantrekkelijk vind, gewoon omdat de meeste mannen homo zijn. Nee, dan ga ik liever tegen de norm in. En probeer ik ondanks de tegenwind toch op mijn manier gelukkig te zijn.

Het is wel moeilijk een meisje te vinden dat ik leuk vind en dat ook hetero is. Gelukkig zijn er nu speciale heterofuiven. Daar heb ik Jana leren kennen. Ze is sinds enkele weken mijn lief. Het is de max, we hebben het leuk samen. Alleen durft zij nog niet op straat hand in hand te lopen. Ze is bang voor de reacties van de mensen. Ik trek me daar niet zo veel van aan. Soms zie je de mensen wel eens omkijken of roepen ze 'vuile hetero', maar dat is hun probleem.

3 HOLEBIRECHTEN WERELDWIJD

Concept

Dit is een **klasesprek** dat de leerlingen inzicht geeft in de juridische situatie van holebi's op internationaal niveau. Aanvullend bereiden de leerlingen zelf een **presentatie** voor over mensenrechten.

Duur

2 x 50 minuten

Materiaal

Wereldkaart met holebirechten: te downloaden via [www.ilga.org](http://www.ilga.org/Statehomophobia/ILGA_map_2009_A2.pdf) (directe link: http://www.ilga.org/Statehomophobia/ILGA_map_2009_A2.pdf)

Laptop en projector

Toegang tot internet

Stapel kaartjes met landen en stapel kaartjes met thema's, zie pagina 50

Werkwijze

1. Projecteer de **wereldkaart** met holebirechten op een groot scherm of op een witte muur en licht de legende toe. Geef de leerlingen even de tijd om de kaart te bekijken en stel enkele inleidende vragen:

- Wat valt je het meest op als je naar de kaart kijkt?
- Hoeveel landen voeren de doodstraf uit op holebi's? Vinden jullie dat veel / weinig?
- In hoeveel en in welke landen mogen twee personen van hetzelfde geslacht trouwen? Vind je dat veel / weinig? Zijn er alternatieven voor het huwelijk?
- Als holebi's mogen trouwen in een bepaald land, betekent dit dan dat ze volledig aanvaard worden?

Als leerkracht kan je meegeven dat de juridische situatie van holebi's verschilt van de sociale positie. Gelijke rechten is niet altijd gelijk aan aanvaarding. In landen waar de juridische situatie heel positief lijkt, kan er ook nog homofobie leven. Anderzijds wordt de doodstraf in sommige landen nooit uitgevoerd, ook al staat ze in de wet.

2. Geef aan dat holebirechten een onderdeel zijn van mensenrechten. Op pagina 51 vind je een eenvoudige versie van de **universele verklaring van de rechten van de mens**. Je kan deze overlopen of ophangen in de klas.

3. **Opdracht** voor de leerlingen.

- Verdeel de leerlingen in groepjes van 2 tot 4 leerlingen. Op pagina 50 vind je kaartjes met landen en kaartjes met thema's. Elk groepje trekt één kaartje uit het stapeltje landen en één kaartje uit het stapeltje thema's.
- Het is de bedoeling dat de leerlingen per groepje achtergrondinformatie opzoeken over hun land en hun thema (zie de opdracht hieronder) en daarna de resultaten van hun zoekopdracht presenteren voor de klas in een presentatie van maximum tien minuten. Alle informatie kunnen de leerlingen gemakkelijk opzoeken op de site van Amnesty International: www.amnestyinternational.be. Op deze site kunnen ze de stand van zaken van mensenrechten per land of per thema opzoeken.
- De opdracht:
Op je eerste kaartje lees je de naam van een land.
Zoek op de wereldkaart (die geprojecteerd staat) wat de situatie is van holebirechten in dit land.
Zoek op www.amnestyinternational.be welke mensenrechten worden geschonden in dit land.
Op je tweede kaartje lees je een mensenrechtentema.
Zoek op www.amnestyinternational.be wat dit thema precies inhoudt.
Zoek ook voorbeelden van landen, foto's en eventueel affiches die op dit thema van toepassing zijn.
- Timing: de leerlingen kunnen een deel voorbereiden in dit lesuur en een deel thuis.

4. In een volgende lesuur presenteren alle groepjes hun opdracht voor de klas.

Mensenrechten - Landen

Te kopiëren en uit te knippen

België

Marokko

India

Spanje

Burundi

Singapore

Polen

Zuid-Afrika

Canada

Litouwen

Iran

Staat Californië
(V.S.)

Mexico

Jamaica

Venezuela

Nieuw-Zeeland

Mensenrechten - Thema's

Te kopiëren en uit te knippen

Armoede

Asiel en migratie

Bedrijfsleven

Doodstraf

Foltering

Mensenrechten-
activisten

Strijd tegen terreur en de
campagne 'STOP Terreur
met Recht

Vrouwen en de
campagne 'STOP Geweld
tegen Vrouwen'

Wapenhandel en de
'Control Arms' campagne

Universele verklaring van de rechten van de mens

Bron: www.amnestyinternational.be

Artikel 1

Alle mensen worden vrij geboren en moeten op dezelfde manier worden behandeld.

Artikel 2

Ieder heeft recht op alle rechten, ongeacht of je jong of oud, man of vrouw bent, welke huidskleur je hebt, welke godsdienst je belijdt of welke taal je spreekt.

Artikel 3

Je hebt recht op leven in vrijheid en in veiligheid.

Artikel 4

Slavernij is verboden.

Artikel 5

Je mag niemand martelen.

Artikel 6

Je hebt recht op dezelfde bescherming als iedereen.

Artikel 7

De wet moet voor iedereen hetzelfde zijn; iedereen moet volgens de wet op dezelfde manier behandeld worden.

Artikel 8

Je hebt recht om hulp van een rechter te vragen, als je vindt dat je volgens de wetten van je land niet goed wordt behandeld.

Artikel 9

Niemand heeft het recht je zonder goede reden gevangen te zetten of het land uit te sturen.

Artikel 10

Als je terecht moet staan, moet dat in het openbaar gebeuren. De mensen die je berechten, mogen zich niet door anderen laten beïnvloeden.

Artikel 11

Je bent onschuldig tot je schuld bewezen is; je hebt het recht je te verdedigen tegen beschuldigingen.

Artikel 12

Je hebt het recht op privacy: op bescherming als iemand je lastig valt, je brieven opent of kwaad van je spreekt.

Artikel 13

Je hebt het recht om te gaan en te staan waar je wilt, in eigen land en in het buitenland.

Artikel 14

Als je slachtoffer wordt van mensenrechtenschendingen, heb je het recht om naar een ander land te gaan en dat land te vragen om jou te beschermen.

Artikel 15

Je hebt het recht een eigen nationaliteit te hebben.

Artikel 16

Je hebt het recht te trouwen en een gezin te stichten.

Artikel 17

Je hebt het recht op eigendom en niemand mag je bezittingen zonder goede redenen afnemen.

Artikel 18

Je hebt het recht op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst.

Artikel 19

Je hebt het recht op vrijheid van mening en meningsuiting.

Artikel 20

Je hebt het recht om te vergaderen als je dat wilt.

Artikel 21

Je hebt het recht om deel te nemen aan de politiek van je land.

Artikel 22

Je hebt het recht op maatschappelijke zekerheid en om jezelf te ontwikkelen.

Artikel 23

Je hebt het recht op werk in het beroep dat je zelf kiest. Je hebt ook recht op een rechtvaardig loon voor je werk. Mannen en vrouwen moeten voor hetzelfde werk evenveel betaald worden.

Artikel 24

Je hebt het recht op vrije tijd en vakantie.

Artikel 25

Je hebt het recht op alles wat nodig is om ervoor te zorgen dat je niet ziek wordt, geen honger hebt en een dak boven je hoofd hebt. Moeder en kind hebben recht op bijzondere zorg en bijstand.

Artikel 26

Je hebt het recht op onderwijs dat gericht is op de volle ontwikkeling van de menselijke persoonlijkheid en op de versterking van de eerbied voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden.

Artikel 27

Je hebt het recht om te genieten van wat kunst en wetenschappen voortbrengen.

Artikel 28

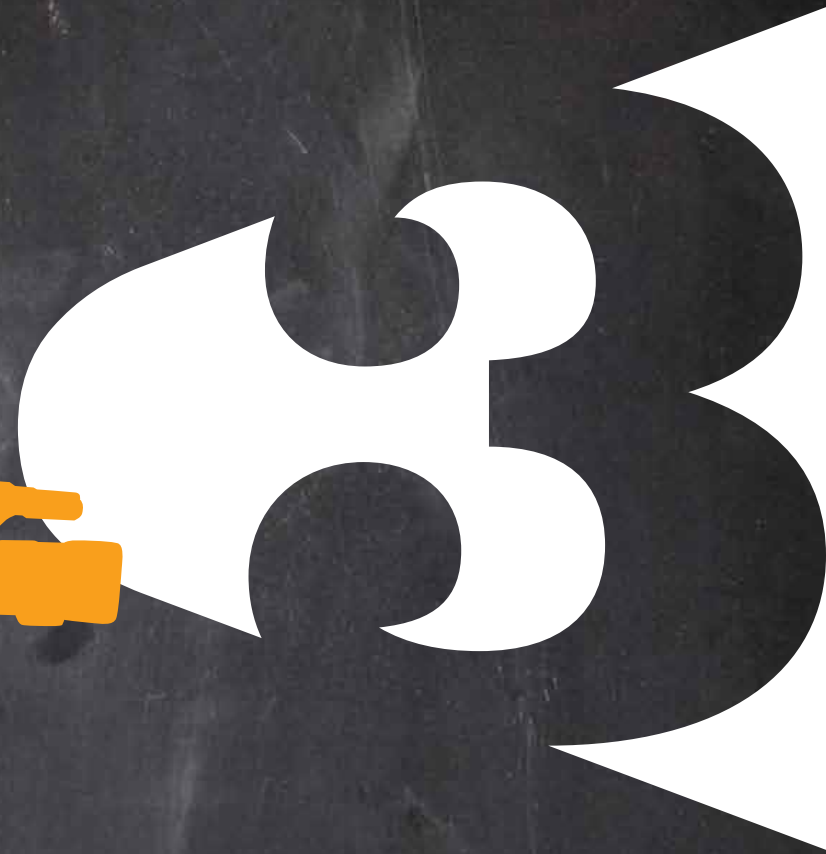
De overheid moet ervoor zorgen dat er een "orde" is die al deze rechten beschermt.

Artikel 29

Je hebt ook plichten tegenover de mensen om je heen, zodat ook hun mensenrechten kunnen worden beschermd. De wetten in je land mogen niet ingaan tegen deze mensenrechten.

Artikel 30

Geen enkel land en geen enkel mens mag proberen om de rechten te vernietigen die in deze Verklaring staan.

**WERKEN
MET
BOEK EN FILM**

DEEL 3

WERKEN MET BOEK EN FILM

Er zijn enkele boeken en films, speciaal voor jongeren, die bruikbaar zijn in klasverband. In plaats van, of bij wijze van inleiding, kan je gerust een film laten zien waarin het halebithema mooi vervat zit, en die nabespreken. Hier ligt de nadruk niet op kennis vergaren over het thema, maar wel om de leerlingen te laten reflecteren over seksuele oriëntatie en om hen hun mening te laten formuleren in groepsverband.

I. Boeken

BOEK: "ZIJ EN HAAR"

Dirk Bracke, Davidsfonds Uitgeverij, Leuven, 2004, 183 blz.

Geschied voor eerste en tweede graad

Het verhaal van Eve is voor vele jongeren heel herkenbaar. Het gaat over de zoektocht naar je identiteit, verhoudingen tussen vrienden, puberteitsperikelen, verliefd worden,... Het boek is heel geschikt om in de klas te behandelen. Er zitten allerlei facetten in: relaties en seksualiteit, kleine criminaliteit,... Het halebithema komt in het boek op de voorgrond in het leven van het hoofdpersonage. Doorheen het verhaal krijgen lezers meer inzicht in het proces dat de lesbische Eve doormaakt en de verwarring die ermee gepaard gaat.

Samenvatting

Eve en Margaux zijn beste vriendinnen. Margaux verongelukte terwijl ze samen naar school reden. Toch is Eve haar beste vriendin twee jaar later nog niet vergeten. Zoals elk jaar legt ze bloemen op haar graf. Maar het leven van Eve gaat verder. Ze maakt nieuwe vriendinnen, tennist in een club, gaat naar school.

De blikken van Céline, een laatstejaars, brengen Eve in de war. Als Tibo verliefd op haar wordt, laat Eve zich door hem inpalmen. Maar het klikt niet echt met Tibo, ze gaat met hem omdat ze denkt dat het zo hoort. Eve begint te twijfelen. Ze fantaseert meer en meer over Margaux. En dan zijn er nog de ogen van de knappe Céline...

Nabespreking

Je kan enkele inleidende vragen stellen:

- Wat vond je van het boek?
- Weet je nu meer over hlebi's? Denk je er na het lezen van het boek anders over?
- Voor welk personage voelde je de meeste sympathie? Waarom?

Hier naast vind je een werkblaadje dat de leerlingen individueel of in kleine groepjes kunnen invullen. Je kan het ook als huiswerk meegeven.

Nabespreking 'Zij en Haar'

1. Eve stelt zich veel vragen over haar seksuele geaardheid. Denk je dat Eve liever hetero zou zijn? Waarom wel/niet?

.....
.....

2. Eve en Margaux waren beste vriendinnen. Denk je dat Eve verliefd was op Margaux?

- A. Ja, want ze kan Margaux maar niet vergeten.
- B. Ja, want ze droomt van en fantaseert over Margaux.
- C. Nee, Margaux was gewoon een goede vriendin.

3. Eve had relaties met jongens: Tibo en Tim. Waarom denk je dat ze relaties aanging met jongens terwijl ze denkt lesbisch te zijn?

.....
.....

4. Heteronormativiteit is een term die aangeeft dat hetero-zijn als norm(aal) aanzien wordt in de maatschappij. Bijvoorbeeld in reclame zie je meestal heterokoppels.

In het boek komen veel situaties aan bod waaruit blijkt dat iedereen ervan uitgaat dat jongens verliefd worden op meisjes en meisjes op jongens. Geef drie voorbeelden van die situaties.

.....
.....
.....

5. Hoe reageren de vrienden van Eve wanneer ze vertelt dat ze lesbisch is? Behandelen ze haar anders nadat ze het verteld heeft?

.....
.....
.....

6. Eve en Céline willen graag kinderen. Hoe kunnen twee vrouwen of twee mannen kinderen krijgen? Wat vind je ervan dat een koppel van hetzelfde geslacht kinderen opvoedt?

.....
.....
.....

7. Céline vertelt dat haar ouders het wel 'oké' vinden dat ze lesbisch is maar dat ze het niet goed zouden vinden als ze op de Gay Parade (Belgian Lesbian and Gay Pride, kortweg BLGP of beter bekend als Roze Zaterdag) in een bikini op een wagen zou staan.

Wat is de Gay Parade?

.....

Heb je er al beelden van gezien? Wat vind je ervan?

.....

Zou je er zelf naartoe willen gaan?

.....
.....

ANDERE BOEKEN

Hier kan je enkele boeken vinden die geselecteerd werden door Stichting Lezen in 2006. Dit is slechts een greep uit het aanbod.

Didactische tips bij holebi-boeken kan je vinden in:

“Zij en zij en hij en hij: lessuggesties bij boeken over holebi’s” / Ilona Plichart (Leesweb, 2004)

13+ Eén meisje, twee jongens

Annie van Gansewinkel (Leopold, 2005)

14+ Bitterkoekjes

Claire Mazard (De Eenhoorn, 2005)

14+ Fortuna, keizerin

Sara Ryan (Gottmer, 2002)

14+ Wij, twee jongens

Aline Sax (Clavis, 2006)

14+ De dagen van de bluegrassliefde

Edward van de Vendel (Querido, 2006)

14+ Ons derde lichaam

Edward van de Vendel (Querido, 2006)

15+ Schijnbewegingen

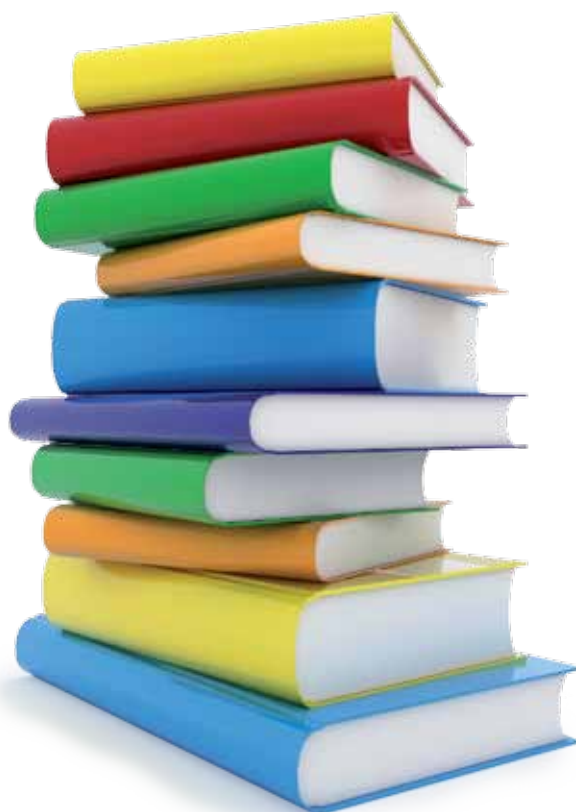
Floortje Zwigman (Fontein, 2005)

15+ Nooit gaat dit over

André Sollie (Querido, 2005)

15+ Het midden van de wereld

Andreas Steinhöfel (Lemniscaat, 2005)

2. Film

FILM: "SUMMERSTORM"

Regie: Marco Kreuzpaintner, Scenario: Thomas Bahmann, Marco Kreuzpaintner, Met: Robert Stadlober, Kostja Ullmann, Alicja Bachleda-Kurus, Jürgen Tonkel e.a., Duitsland, 2004

Duur: 98 minuten.

Te verkrijgen in: de grotere videotheken en dvd-handels.

Geschied voor: tweede en derde graad

Samenvatting

Tobi en Achim, al jaren beste vrienden, bezorgen als stuurman en roeier hun roeiteam veel overwinningen. Ze kijken uit naar het zomerkamp waar ze gaan trainen voor een belangrijke roeiwedstrijd. Dat kamp verloopt echter anders dan Tobi dacht: Tobi is stilletjes verliefd op Achim, en als Achims relatie met Sandra serieus wordt, groeien de vrienden uit elkaar. Tobi's gevoelens brengen hem in verwarring. Wanneer Sandra's mooie vriendin Anke interesse in hem toont weet hij niet hoe hij moet reageren. Als het vrouwelijke roeiteam uit Berlijn vervangen blijkt te zijn door een team van homoseksuelen, is de verwarring compleet. Ook zijn teamgenoten weten niet goed hoe ze moeten reageren op de jongens die openlijk homoseksueel zijn. Tobi en zijn teamgenoten worden plotseling geconfronteerd met hun vooroordelen, angsten en eigen verlangens. Deze 'coming of age' film van Marco Kreuzpaintner leent zich perfect om in klasverband te tonen. Het halebithema komt aan bod in al zijn facetten en is voor jongeren heel herkenbaar. De hoofdpersonages worstelen zich door conflicten op weg naar volwassenheid. De angsten en twijfels waar Tobi mee kampt, zijn voor iedereen herkenbaar. Hij is een doorsnee tiener, die maar in één opzicht anders is dan de meeste van zijn leeftijdgenoten. Maar hij weet uiteindelijk met zichzelf en zijn omgeving in het reine te komen. Qua opbouw is het verhaal goed in evenwicht, en wordt het nooit te zwaar op de hand. Het is prettig om te zien dat de homojongens in deze film zelfbewuste jongens zijn die midden in de samenleving staan.

Nabespreking

Na het vertonen van de film kan je dieper ingaan op de inhoud. Hieronder vind je een werkblad dat je door de leerlingen (hetzij individueel, hetzij in kleine groepjes) kan laten invullen. Daarna overloop je de vragen en volgt een klasbespreking.

Nabespreking 'Summerstorm'

1. Schrijf in enkele woorden neer wat je van de film vond.

2. In de film vraagt Tobi op een gegeven moment aan Achim of hij bevriend zou kunnen zijn met homojongens. "Bevriend? Ja, als ze me maar met rust laten.", is Achims antwoord. Kan je je vinden in het antwoord van Achim?

Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Neutraal	Akkoord	Helemaal akkoord

3. Als het Beierse team in het gezelschap van Queer Slag ontdekt dat dit een homoroelclub is, zien we volgende reacties:

Eentje trekt zijn T-shirt weer aan, het gesprek valt stil, het gelach verstomt en een jongen van het ene team trekt zijn handen snel weg van de jongen van Queer Slag. Hoe zou jij reageren?

- A. Zoals de jongens in de film: toch even stil worden en niet té dichtbij gaan zitten.
- B. Ik zou niks speciaals doen, gewoon verder kletsen.
- C. Ik zou de groep verlaten.
- D. Ander:.....

4. "Ik wist niet dat het homo's waren, ze zien er niet zo uit", zei één van de Beierse jongens uit de film. Kan je aan iemand zien of hij/zij holebi is?

- A. Meestal wel
- B. Meestal niet

5. In de scènes met Anke is Tobi altijd heel koel en afstandelijk. Waarom denk je dat hij toch een relatie met haar heeft, terwijl hij wel voelt dat hij niet verliefd op haar is?

6. Tobi is heel erg in de war. Waarom kan het verwarrend zijn als je je homoseksuele gevoelens ontdekt?

7. Stelling 'Holebi-jongeren hebben meer stress dan heterojongeren.'
Juist of fout?

8. Wat vond je van de reactie van Achim aan het einde ('Ik heb het moeilijk. Ik heb wat meer tijd nodig.') Denk je dat hij het meende?

- A. Ik denk het wel
- B. Ik denk het niet

DOCU-FILM: "MIJN ZUS ZAHRA. OF HOE IK MIJN VADER PROBEERDE TE VERANDEREN IN 52 MINUTEN"

Documentaire - film van Sadies Choua, 2007

Duur: 52 minuten., tweedelig.

Te verkrijgen bij: Çavaria. Je kan de film gratis aanvragen. Je krijgt er ook achtergrondinformatie én een methodiekenbundel bij.

Geschied: voor derde graad en voor multiculturele groepen.

Samenvatting

Holebi zijn én een moslimachtergrond hebben kan voor heel wat spanningen zorgen. Allochtone holebi's zijn een minderheid binnen een minderheidsgroep. Sommigen krijgen het heel hard te verduren, anderen vinden een evenwicht tussen hun achtergrond en hun homoseksualiteit. In deze docufilm zijn er verschillende getuigen aan het woord. Het eerste deel toont een aantal gesprekken van vrouwen en mannen van Arabische origine die homo, lesbisch of biseksueel zijn en enkele van hun familieleden. Zij spreken over hun ervaringen, de reactie van de familie en de gemeenschap, en hun geloofsbeleving.

Het tweede deel gaat over Zahra, de lesbische zus van filmmaakster Sadies, die voor heel wat opschudding zorgde in haar Marokkaanse gezin. Zahra's ouders zijn niet echt gelukkig met het feit dat hun dochter op vrouwen valt. Je ziet aan de hand van getuigenissen en beelden hoe dit proces verlopen is voor de ouders en de twee zussen.

ANDERE FILMS

Hieronder kan je enkele films vinden die heel bruikbaar zijn om in de klas te tonen.

De meeste van deze films kan je vinden in de grotere videotheek of dvd-handel of kan je bestellen via een holebidvd-handel:

't Verschil, Minderbroedersrui 33, Antwerpen --- www.verschil.be

Hephaestion, Kammerstraat 29, Gent --- www.hephaestion.be

16+ "Beautiful thing" regie: Hettie MacDonald, 1996, 90 minuten

14+ "Fucking Amal" regie: Lucas Moodysson, 1998, 89 minuten

14+ "Get Real" regie: Simon Shore, 1999, 108 minuten

15+ "If these walls could talk 2" regie: Jane Anderson, Martha Coolidge, Anne Heche, 2000, 96 minuten.

13+ "Imagine me and you" regie: Ol Parker, 2005, 94 minuten

16+ "Milk" regie: Gus Van Sant, 2008, 128 minuten

Hieronder vind je een overzicht van bruikbaar educatief materiaal, nuttige organisaties en websites. Dit is uiteraard slechts een greep uit het aanbod.

Educatief materiaal

Combattre l' homophobie. Pour une école ouverte à la diversité

Gwendoline Allain en Luc Roger, 2005. Educatieve map over het holebithema (Franstalig). - voor: 1ste, 2de en 3de graad secundair. Te downloaden via: www.enseignement.be/index.php?page=25648

Goede Minnaars

Sensoa, 2007. Educatieve werkmap en pakket over relaties en seksualiteit. - voor: 1ste, 2de en 3de graad secundair - Te verkrijgen via Sensoa.

Gender in de blender

Provincie Vlaams-Brabant, 2008. Educatief pakket over gender en transgender. - voor 1ste, 2de en 3de graad secundair. Te downloaden via www.genderindeblender.be

Maarten heeft twee mama's. Integratie van het holebithema in het lager onderwijs

Holebifederatie, 2005. Educatieve map over het holebithema - voor het lager onderwijs. Te verkrijgen via Çavaria.

Shalimar

Sensoa, 2007. Educatief spel over relaties en seksualiteit. voor 2de graad secundair. Te verkrijgen via Sensoa.

Speels met homoheterobi. Kwartet, verfcatch, stadspel & colorclash

Jeugd en Seksualiteit, 2008. Educatief spel over het holebithema. - voor 2de en 3de graad secundair. Te verkrijgen via Jeugd en Seksualiteit.

Receptenboek. Homoseksualiteit in het onderwijs

COC Nederland, ESLT, 2005. Educatieve map over het holebithema op school en in de klas. voor 1ste, 2de en 3de graad secundair. Te verkrijgen via het COC: www.coc.nl

Trotter @nders

Van In, 2002. Werkboek en handleiding over het holebithema. - voor: 4de BSO. Te verkrijgen via www.vanin.be/pav_index/

Vreemde eend in de bijt

Wel Jong Niet Hetero, 2008. Educatieve map over het holebithema voor het jeugdwerk. - voor 1ste, 2de en 3de graad secundair. Te downloaden via www.weljongniethetero.be.

Organisaties

Çavaria

Koepel van de Vlaamse en Brusselse holebi- en transgendergroepen. De organisatie komt op voor het welzijn en de gelijke kansen en rechten van homo's, lesbiennes, bi's en transgenderpersonen. Çavaria organiseert Holebifoon, Holebitext, het holebimagazine ZiZo en ondersteunt de 'Belgian Lesbian and Gay Pride' en de 'L-day'.
Kammerstraat 22, 9000 Gent
TEL 09-223 69 29
www.cavaria.be

Wel Jong Niet Hetero

Nationale Holebi-Jeugdbeweging.
Kammerstraat 22, 9000 Gent
TEL 09-269 28 17
www.weljongniethetero.be

Holebifoon

Onthaal- en infolijn waar je terecht kan met al je vragen over holebi's. Bereikbaar op maandag en donderdag van 18u tot 22u en op woensdag van 14u tot 22u op het gratis nummer **0800-99 533** of via e-mail: vragen@holebifoon.be. Chatten kan op woensdagavond tussen 18u en 22u. De Holebifoon is ook een discriminatiemeldpunt voor klachten op basis van seksuele geaardheid.
www.holebifoon.be

Sensoa

Service- en expertisecentrum voor seksuele gezondheid en hiv.
Kipdorpevest 48a, 2000 Antwerpen
03-238 68 68
www.sensoa.be

Jeugd & Seksualiteit

Informatie- en vormingsdienst over relaties en seksualiteit.
Koningin Astridlaan 106, bus 002, 2800 Mechelen
TEL 01-520 69 68
www.jeugdensexualiteit.be

Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding

Het Centrum is wettelijk verplicht om gelijkheid te bevorderen en discriminatie te bestrijden. Het Centrum behandelt ook discriminatieklachten op basis van seksuele geaardheid en werkt hiervoor samen met Çavaria.
Koningsstraat 138, 1000 Brussel
TEL 02-212 30 00 of 0800-12 800
www.diversiteit.be

Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen

Het Instituut bestrijdt elke vorm van discriminatie en ongelijkheid op basis van geslacht. Het behandelt discriminatiemeldingen van transgenderpersonen en transseksuelen, omdat die volgens de wet onder "discriminaties op basis van geslacht" vallen.
Ernest Blerotstraat 1, 1070 Brussel
TEL 02-233 41 75
www.igvm.fgov.be

RoSa

Bibliotheek, documentatiecentrum en archief voor gelijke kansen, feminisme en vrouwenstudies. Op de website staat een sectie voor holebi's: "de roze kant van RoSa".
Koningsstraat 136, 1000 Brussel
TEL 02-209 34 10
www.rosadoc.be

Meer links

www.tolerantescholen.net
www.gayandschool.nl
www.schoolveiligheid.nl
www.glsen.org
www.allesovergay.nl

